

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Bakalářská Práce

Obraz císaře Tiberia v současné beletrii v konfrontaci s antickými
prameny a s vědeckým výzkumem

Image of Emperor Tiberius in Modern Novels in Confrontation with
Ancient Sources and Scientific Research

Autor: Filip Kysilka

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Kepartová, Csc.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Základy společenských
věd se zaměřením na vzdělávání

2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. PhDr. Jany Képartové, CSc. s použitím uvedených pramenů, zdrojů informací a uvedené literatury.

V Praze dne 15.4.2021

Filip Kysilka

Tímto bych chtěl poděkovat paní doc. PhDr. Janě Kepartové, CSc., vedoucí mé bakalářské práce, za věnovaný čas, odbornou pomoc a rady poskytované v průběhu tvorby této práce.

Anotace

V práci je prezentován stručný životopis císaře Tiberia a kritické zhodnocení antických autorů. Dále se provádí analýza dvou románů a jejich porovnání s historickými prameny. Nakonec je proveden stručný přehled moderních teorií o císaři Tiberiovi.

Klíčová slova

Tiberius, římská říše, antičtí autoři, historický román, komparace, Velleius Paterculus, Tacitus, Suetonius, Dio Cassius, Roger Caratini, Allan Massie

Annotation

A brief biography of the emperor Tiberius and a critical evaluation of ancient authors is presented. Furthermore, an analysis of historical novels and their comparison with historical sources is conducted. Finally, a brief overview of the modern theories about the emperor Tiberius is provided.

Keywords

Tiberius, Roman Empire, ancient authors, historical novel, comparison, Velleius Paterculus, Tacitus, Suetonius, Dio Cassius, Roger Caratini, Allan Massie

Obsah

1 Úvod	6
2 Životopis císaře Tiberia	9
2.1 Dětství	9
2.2 Mládí – první vojenské a úřední zkušenosti	11
2.3 Velký velitel	12
2.4 Na Rhodu	14
2.5 Znovu v milosti	15
2.6 Císař a počátek jeho vlády	17
2.7 Vláda před odjezdem na Capri	19
2.8 Vláda z ostrova Capri a smrt	20
3 Historické prameny – podrobení kritice	23
3.1 Velleius Paterculus (c. 19 př. n. l – c. 31 n. l.)	23
3.2 Tacitus (c. 56 – c. 120)	25
3.3 Suetonius (c. 69 – po 122)	29
4 Rozbor historických románů	32
4.1 Roger Caratini – Tiberius	32
4.2 Allan Massie – Tiberius	36
5 Srovnání literatury a moderního bádání	42
5.1 Porovnání vybraných historických pramenů a románů	42
5.2 Stručný nástin moderního bádání	44
6 Závěr	51
Seznam Literatury	53

1 Úvod

Dějiny římské říše jsou dlouhé a velmi obsáhlé. Jsou plné slavných činů, vítězství, událostí a mnohých dalších výjimečných věcí. Tyto výjimečné události by se nemohly udát bez slavných osobností. Řím, jakožto světová říše dala světu mnoho významných osobností. Ať už to jsou vojevůdci, politici, vědci, právníci nebo třeba umělci. Starověký Řím stejně jako i starověké Řecko dodnes mají v naší společnosti velký vliv. Často se naše současná společnost vrací k odkazu, který nám zde tyto civilizace zanechaly. Domnívám se, že vliv těchto civilizací nás dalece ovlivňuje a vlastně přispěl k podobě naší civilizace.

Řím začínal jako skromná obec na Apeninském poloostrově. Malá monarchie pod vládou krále, to byl v počátku Řím. Římský lid ale své krále vyhnal a zřídil republiku. Ta si postupně podmaňovala své sousedy a rostla. S růstem moci rostlo i sebevědomí této mladé republiky. Římu se podařilo podmanit celý Apeninský poloostrov a v této době byl svázán vývoj středomořské oblasti s tímto městem. Řím dokázal porazit mocnosti tehdejšího světa, jako například Kartágo, Makedonii, Seleukovskou říši nebo ptolemajovský Egypt. Řím se stal mocnou říší. Ale říši se nevyhnuły problémy. Nastala dlouhodobá krize republiky a kolotoč občanských válek. To vše Řím oslabovalo. Na konci této krize stanul v čele jediný vítěz a tím byl Oktavián, později nazývaný Augustus.

Augustus dokázal vytvořit nový režim, který dával zdání republiky, ale pro sebe a své blízké získal nepopiratelnou moc. Začal vytvářet vlastní vládnoucí dynastii. Stabilizoval situaci v říši po dlouhodobé krizi republiky. Tím si získal přízeň lidu, která mu vlastně vzestup k moci umožnila. Není divu, že veřejné mínění se k němu klonilo, jelikož opravdu doba jeho vlády přinesla dlouho nepoznaný mír a klid v rámci římské říše. V době jeho panování se objevuje také významná osobnost, kterou se budu v práci zabývat a není jí nikdo jiný, než Augustův nevlastní syn Tiberius.

Tiberius Iulius Caesar Augustus, rozený Tiberius Claudius Nero je významná osobnost římských dějin. Ačkoliv se mi zdá, že je Tiberius osobností někdy dosti přehlíženou. Aristokrat z pradávného a slavného gens Claudia, a to jak ze strany otce, tak i matky. Jeho rod byl od pradávna předurčen k velkým věcem a Tiberius šel ve šlépějích svých předků. Prokázal své nadání během vojenské služby, kdy se osvědčil i během těch nejobtížnějších situací. Nakonec se stal druhým římským císařem po skonu božského Augusta.

V práci se chci zabývat pohledem na císaře Tiberia ze tří úhlů. Jak na Tiberia nahlíželi antičtí autoři? Přebírají dnešní historici své názory od starověkých autorů, nebo se na obraz druhého římského císaře dnes nahlíží jinak? Třetí úhel bude z pohledu současné beletrie. Inspirují se jejich autoři u antických historiků, moderních badatelů nebo jdou svou vlastní cestou? To jsou otázky, které mě v práci budou zajímat.

Práci bych započal stručným historickým životopisem císaře Tiberia. Představil bych ho zde, jak se nám o něm dochovaly památky. Budeme sledovat celý jeho život od narození až po smrt. Život tohoto panovníka je velmi fascinující a plný zvratů. Výborný vojevůdce římské říše své doby, který dobrovolně opustil veřejný život a později upadl v nemilost. Byl ovšem opět přijat v milost, a nakonec se stal samotným císařem. Domnívám se, že bez této části by ty následující neměly smysl. Člověk po přečtení tohoto životopisu si snad utřídí vědomosti o životě druhého římského císaře. A dále se bude moci plně vnořit do následujících částí práce, v nichž budeme sledovat vnímání Tiberia v současné beletrii, u antických autorů nakonec u moderních badatelů.

Dále bych se věnoval kritickému pohledu na starověké autory. Jelikož i ti byli ovlivněni svým původem, životními zkušenostmi, vlastními názory a roli hrály i jejich emoce. Bohužel historie je obor, v němž asi nelze psát beze zbytku objektivně. Autor jednoduše své postoje promítá do svého díla, ať již je si toho vědom či nikoliv. To nicméně nesnižuje význam informací, jež se nám díky těmto autorům dochovaly. Význam historických pramenů, které se nám dochovaly až do dnešních dob je neocenitelný. S dnešními moderními metodami historického bádání jsme si díky těmto pramenům schopni udělat obrázek o historii a dokážeme si z nich vytvořit obrázek, který není tak podbarven právě subjektivitou dřívějších historiků. Jako hlavní historické prameny jsem vybral díla od Velleia Patercula, Tacita, Suetonia a Diona Cassia.

Následuje část věnovaná současné beletrii. Tato literatura se mezi širší veřejnost dostane snáze než odborná literatura. Proto si myslím, že ve společnosti dokáže značně ovlivnit pohled na historické osobnosti. To je důvod, proč si myslím, že je důležité se této složce literární činnosti věnovat. Pro tento úkol jsem si vybral dva romány. První román napsal francouzský spisovatel Roger Caratini a druhý pochází od skotského spisovatele Allana Massieho. Rozebereme, jak je v knihách zobrazována například Tiberiova povaha nebo jeho vztahy s příbuznými, ale budeme si samozřejmě všimnout i dalších aspektů jeho života. Zároveň budu zkoumat, jak moc autoři románů čerpají z dochovaných pramenů.

V poslední části bych udělal shrnující zhodnocení podobností mezi obrazem Tiberia v románech a v antických pramenech podle nejnovějších poznatků vědeckých výzkumů. O životě císaře Tiberia vzniklo mnoho zajímavých teorií a rád bych některé z nich alespoň stručně ve své práci představil.

V práci tedy nahlédneme, jak je Tiberius vnímán v novodobé beletrii a v novodobé odborné společnosti. Tyto pohledy bude moci čtenář porovnat s pohledy na osobu císaře z antiky. Dílo by čtenáři neznalého tématu snad mohlo i stručně a výstižně nastínit život druhého římského císaře, a to díky části věnované historickému životopisu Tiberia. Celkově by práce měla působit, jako analýza vývoje pohledu na císaře Tiberia.

Po svém studiu mám pocit, že Tiberius byl velice zajímavá osobnost s pestrým životním příběhem. Zároveň se domnívám, že toho pro stát udělal vsutku mnoho. Když začneme jeho vojenskou kariérou, kdy dokázal zvládnout ty nejtěžší záležitosti a byl nepochybně velkou oporou říše. I jako vládce si nemohl vést nějak špatně. Římská říše se za něj vnitřně konsolidovala a měla sílu prosadit své i vůči zahraničním nepřátelům. Pomohl dotvořit nový systém, který započal císař Augustus.

Doba raného principátu měla pro mě vždy nějaké zvláštní kouzlo. Když jsem přemýšlel o své práci, došel jsem k názoru, že bych se chtěl zabývat osobou nějakého z prvních římských císařů. Je to doba, kdy docházelo k obrovským změnám v rámci římské říše. Po dlouho trvající republice a její krizi byl nastolen nový systém, jenž existoval mnohá další století. Po dalších úvahách jsem usoudil, že Tiberius bude ten správný vladař, kterého chci prostudovat. Na školách mu není věnováno příliš prostoru a vlastně se o něm člověk moc nedozví. Někaké informace jsem o druhém římském císaři měl právě díky zájmu o antické dějiny. Osobně jsem Tiberia vždy vnímal, jako výborného vojevůdce a vcelku dobrého panovníka. Který tím, že byl dlouho mimo Řím neznal zdejší poměry a nedokázal si zajistit oblibu. Byl jsem tedy zvědav na výsledek své práce. Jestli mi studium utvrdí kladný pohled na druhého římského císaře nebo mi zcela rozbije obraz, který jsem o tomto vladaři prozatím získal.

2 Životopis císaře Tiberia

V této kapitole se podíváme na život císaře Tiberia, jak se nám o něm zachovaly informace od současníků (Velleius Paterculus) a autorů z pozdějších dob antiky (Tacitus, Suetonius, Dio Cassius a další). Projdeme si všemi etapami jeho života. Po této kapitole doufejme budeme schopni více nahlédnout do osobnosti druhého římského císaře. Budeme vycházet z antických literárních pramenů a sekundární literatury.

2.1 Dětství

Tiberius Claudius Nero (později Tiberius Julius Caesar Augustus) se narodil 16. listopadu 42 př. n. l. Byl synem Tiberia Claudia Nerona a Livie Drusilly. Oba rodiče patřili do rodiny Claudiů. Jejíž rodokmen byl, dle Suetonia, velmi bohatý a patřili do ní ty nejdůležitější mužové z římské historie. „*Zároveň náležel i k rodině Liviů, protože jeho děd z matčiny strany byl do ní adoptován.*“¹ To byl rod původem sice plebejský, tedy se nemohl rovnat rodu Claudiů, přesto jeho členové zastávali významné pozice.

Tiberiův otec patřil mezi podporovatele Caesara v občanské válce. Po Caesarově zavraždění se ovšem zachoval trochu překvapivě. „*Přesto po zavraždění Caesarově, když všichni ze strachu před nepokojí navrhovali vyhlášení amnestie, neváhal doporučit dokonce udělení odměn vrahům diktátorovým.*“² V době roztržek druhého triumvirátu se přiklonil k Antoniovi. Antoniova manželka Fulvie a bratr Lucius vedli v Itálii menší občanskou válku proti Oktaviánovi. Avšak štěstěna se k nim otočila zády a Oktavián je a jejich stoupence donutil k ústupu do města Perusie. Tiberiův otec právě v této situaci přišel do Perusie podpořit Antoniovy příbuzné. Oktavián poté město dlouze obléhal a nakonec dobyl. Otcí Tiberia se povedlo odsud vyváznout před dobytím a spolu s rodinou utekl nejdříve na Sicílii a poté do Řecka. Následně v roce 39 př. n. l., díky nově nastalé situaci se mohl s rodinou opět vrátit do Říma. Ale tato kapitola pravděpodobně zanechala v duši malého Tiberia silný zážitek. Několikrát během cesty se rodina ocitla ve velkém nebezpečí. Zde mohu uvést například událost, která se udála nedaleko Sparty v Řecku. „*Při nočním odchodu od nich ocitl se v nebezpečí života, protože tehdy náhle vznikl ze všech stran lesní požár a obklíčil celou družinu do té míry, že Livii ohořely zčásti šaty a vlasy.*“³

---

¹ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 149.

² SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 149.

³ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 151.

Nedlouho po návratu do Říma, sám Oktavián našel zalíbení v tehdy těhotné matce Tiberia. Jeho otec Tiberius Claudius Nero se vzdal své manželky Livie a ta odešla s Oktaviánem. To se událo již na začátku roku 38. př. n. l. Tiberiův bratr Drusus se narodil už v nové domácnosti, avšak ještě krátce před rozvodem Livie s jejím prvním manželem. Tiberius byl odveden také do domu svého otčima. Zde žil s matkou, mladším bratrem Drusem, Oktaviánovou sestrou Octavií a jejími dětmi. Později se k tomu přidaly i dvě malé děti Marka Antonia. Livia byla manželkou pro někoho s Oktaviánovými ambicemi více než vhodnou. „*Livia nejen vnesla do jeho domácnosti nádech patricijské třídy, ale zároveň sloužila jako živoucí ztělesnění starodávných ctností.*“⁴

Tiberius dále již jen navštěvoval svého biologického otce, ten však asi již roku 33. př. n. l. zemřel. Mladý Tiberius pronesl, jak se slušelo, oslavnou řeč na jeho pohřbu. Tiberius byl připravován na ujmoutí se nejvyšších pozic ve státě. „*Tiberius byl patricij s dobrým vzděláním...*“⁵ Už jako dítě měl prý zvláštní povahu, nedával najevo své myšlenky. Jaký byl jako žák? Nejspíše teď uvedu přehnanou chválu, každopádně se Tiberius ukázal v dospělosti jako velice chytrý a je pravděpodobné, že takový byl už v mládí. „*Při výchově se mu dostalo božského vedení, už v mládí měl výborné předpoklady dané původem, vzhledem, vzrůstem, skvělým vzděláním i velkým nadáním a od začátku vzbuzoval naděje, že bude takový, jaký je dnes, a jeho vzezření bylo vladařské.*“⁶

Po Oktaviánově vítězství nad Markem Antoniem a Kleopatrou se roku 29 př. n. l. konal Oktaviánův triumf. Tiberius doprovázel svého otčima během průvodu a jel po jeho levé ruce. Po pravé ruce jel Oktaviánův synovec Marcellus, který byl synem Oktaviánovy setry Octavie. Marcellus měl tedy v průvodu významnější pozici, a to samozřejmě souvisí i s jeho postavením v hierarchii vládnoucí rodiny. Marcellus byl v této době předpokládaným dědicem Oktaviána. Oktavián stál před úkolem, jak vybudovat nový režim, kde by si uchoval hlavní slovo, ale stát by fungoval, alespoň na oko, na starých republikánských principech. Postupně utužoval svoji pozici. V roce 27 př. n. l. provedl velký tah, jímž posílil a utvrdil své postavení v čele státu. Oktavián obelstil senát a nyní se stal vládcem Říma. Ve stejný rok obdržel i titul Augustus.

---

⁴ HOLLAND, Tom. *Dynastie – Vzestup a pád Caesarova rodu*, 2018, s. 116.

⁵ CASSIUS, Dio. *Roman History LVII*, 1955 s. 113 „(překlad autora)“.

⁶ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 138.

2.2 Mládí – první vojenské a úřední zkušenosti

Tiberius získal první vojenské zkušenosti v Hispánii v polovině dvacátých let prvního století před naším letopočtem, jak nás informuje například Suetonius. Augustus vzal jeho i Marcella sebou na vojenskou výpravu, která měla zklidnit situaci v Hispánii a vyřešit problémy s místními odbojnými kmeny. Tažení se prodlužovalo a stále nebyla vidina konečného vítězství. Situace se navíc zhoršila, když Augustus vážně onemocněl. Poté se rozhodl tažení ukončit. Po návratu do Říma se dokonce myslelo, že Augustus zemře a ten pod tíhou události určil svým nástupcem věrného přítele Marka Vipsania Agrippu. Nakonec se Octavianus zotavil a Agrippa z Říma odešel nejspíše kvůli napětí mezi ním a Marcellem.⁷ Marcellus se v této chvíli nejspíše cítil Augustem opomenut. Marcellus byl oženěn s Augustovou jedinou dcerou Iulií. Marcellus však za nevyjasněných okolností brzy zesnul a Agrippa nejen, že se vrátil do Říma, ale vzal si i mladou Marcellovu vdovu Iulii.

Tiberius zahájil svou kariéru ve státě jako mnoho dalších Římanů a působil jako obhájce i žalobce u soudu. Senát následně schválil, že se Tiberius smí ucházet o úřady o pět let dříve než ostatní. Což bylo dáno tím, že patřil do císařské rodiny a možnost ucházet se o úřady před dovršením daného věku se stala jakousi tradicí v této rodině. Byl tedy brzy zvolen kvestorem. Zcela jednoduše se dá říci, že kvestor měl na starosti státní finance. Tedy měl na starost státní pokladnu a veřejné výdaje. Ovšem v době císařství moc tohoto úředníka postupně slábne. Ve své první veřejné funkci se Tiberius pravděpodobně osvědčil. „...a z pověření nevlastního otce zvládl vážné obtíže v zásobování a nedostatek obilí v Ostii i v Římě tak že způsob provedení jasně ukázal jeho budoucí velikost.“⁸ Máme tu ovšem i jinou záležitost, kterou ve své nové pozici skvěle zvládnul. „V této funkci vyčistil italské káznice, neblaze proslulá ergastula, od unesených cizinců a mužů snažících se vyhnout vojenské službě.“⁹

První velkou příležitostí osvědčit se jako vojevůdce dostal Tiberius v roce 20 př. n. l., která souvisela s děním u východní hranice říše. Hlavním úkolem bylo nastolení nového arménského krále. Přestože se jednalo o obtížný úkol, Tiberius ho zvládl výtečně. „Roku 20 př. n. l. vedl Tiberius dvě legie do Arménie, korunoval nového krále a získal od Parthů rukojmí a dříve ukořistěné orly.“¹⁰

---

⁷ CASSIUS, Dio. *Roman History LIII*, 1955, s. 275 „(překlad autora)“.

⁸ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 138.

⁹ BARRET, Anthony A. *Životy císařů*, 2012, s. 56.

¹⁰ BARRET, Anthony A. *Životy císařů*, 2012, s. 56.

V jeho osobním životě nastaly v této době taktéž velké změny. Tiberius uzavřel sňatek s Vipsanií Agrippinou, dcerou významného Augustova vojevůdce a celoživotního přítele Agrippy. Svatba se konala nejspíše v roce 19. př. n. l. „*Ve třiatdvaceti letech objevil ve Vipsanii mladou dívku, která byla ochotna přehlížet jeho nedostatky a následovat ho jako jeho žena.*“¹¹ Ačkoliv to očividně byl sňatek politický, manželství to bylo šťastné a Tiberius svou ženu velmi miloval. Měl s ní syna Drusa, který se narodil v roce 13 př. n. l. a byl jejich jediným společným potomkem.

2.3 Velký velitel

Následovala etapa Tiberiova života věnovaná službě vlasti v armádě. Jelikož se prokázal jako schopný velitel, byl poslán na ta nejtěžší bojiště. Na nich získával vítězství a věhlas. Ve výčtu jeho velitelského působení můžeme opravdu najít různé části říše. Také doba jeho působení z něj dělá zasloužilého vojevůdce. „*Během vlády svého nevlastního otce strávil Tiberius dvaadvacet let jako vynikající velitel armád a vyznamenal se hlavně v Illyricu a Panonii – novodobé Jugoslávii a Maďarsku*¹² (12-9 př. Kr, 4-6 po Kr.).“¹³

Byl například vyslán v letech 15-13 př. n. l do boje proti Raetům a Vindelikům. V těchto bojích spolupracoval se svým mladším bratrem Drusem. Oba dokázali dobýt mnohá města a vítězili nad kmeny i v poli. Následoval Tiberiův první konzulát v roce 13 př. n. l.¹⁴ Jeho kariérní postup v úřadech byl rozdílný než u jiných Římanů. „*Státní úřady začal spravovat v nižším než zákonitým věku a proběhl jimi téměř plynule, kvesturou, préturou a konzulátem; po delší časové přestávce se stal podruhé konsulem a také dostal tribunskou moc na pětiletí.*“¹⁵ Poté byl Tiberius pověřen vedením války v Panonii v letech 12–9 př. n. l. Válka to byla velice důležitá, jelikož Panonie přímo sousedila se samotnou Itálií, tedy samotným jádrem římské říše. Válku znovu vedl úspěšně. Jeho bratr Drusus byl ve stejnou dobu pověřen válkou v Germánii, kde Řím nedávno utrpěl porážku. „*Popudem k římskému zásahu na území východně od Rýna byl patrně vpád Germánů do Galie.*“¹⁶ Drusovo tažení bylo úspěšné a nejdříve zatlačil Germány zpět za řeku Rýn a poté pronikl na jejich území a mnohé kmeny podmanil. Dosáhl až Labe. Úspěšnou kariéru mu ovšem překazilo tragické zranění, na jehož následky nedlouho nato umírá.

---

¹¹ RAFFALT, Reinhard. *Velcí římscí císaři*, 2001, s. 81.

¹² Dnes bychom uvedli místo Jugoslávie, která již neexistuje, Chorvatsko.

¹³ GRANT, Michael, *Dvanáct císařů*, 1998, s. 73.

¹⁴ CASSIUS, Dio. *Roman History LIV*, 1955, s. 347 „(překlad autora)“.

¹⁵ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 153.

¹⁶ WOLTERS, Reinhard. *Římané v Germánii*, 2002, s. 34.

Tiberius se dozvěděl o stavu bratra a ihned vyrazil za ním, aby se s ním rozloučil. „*Tiberius znepokojený touto zprávou, jel stovky mil sotva zpacifikovaným územím...*“¹⁷

V osobním životě obdržel Tiberius v této době velkou ránu. V roce 12 př. n. l. náhle zemřel Augustův dlouholetý spojenec a přítel Agrippa. Agrippa měl s Julií tři syny. Byli to Gaius Caesar, Lucius Caesar a Agrippa Postumus, kteří tedy samozřejmě byli Augustovými vnuky. Potřeboval pro ně ochranu, a tedy nového manžela pro dceru Iulii. V roce 11 př. n. l. Augustus donutil Tiberia k rozvodu s Vipsanií a k sňatku s Iulií. Tiberius prý Vipsanii velmi miloval a odloučení od ní ho velmi zranilo. „*Stalo se to s nemalým jeho zármutkem, protože k Agrippině lnul a Juliiných mravů neschvaloval...*“¹⁸ Samotný nový sňatek nebyl šťastný. Iulia byla známá svou povolností a pravděpodobně byla velice ambiciózní, co se týče politických záležitostí. Tiberius s ní měl syna, který ovšem zemřel, jako velmi mladý a jmenoval se Tiberius. Tiberius zaujal nové místo ve státě, kde byla potřeba nahradit zesnulého Agrippu. Obdržel od Augusta mnohá privilegia a nyní se již výrazněji podílel na řízení státu.

Po smrti bratra Drusa v roce 9 př. n. l. byl Tiberius pověřen velením v Germánii. V roce 8 př. n. l. vedl legie hlouběji do Germánie. Vedl armádu na nepřátelské území přes Rýn. Ukázalo se, že i na této frontě dokáže být úspěšným velitelem. „*Proto všichni barbari kromě Sugambrů, ze strachu z nich, učinili návrhy míru.*“¹⁹ Za práci v Germánii byl Tiberiovi senátem přirčen triumf, který se konal v roce 7. př. n. l.

Tiberius obdržel v roce 6 př. n. l. tribunkou moc na 5 let, čímž je mu prokázána veliká úcta a získal značný podíl na řízení státu. Pak se ovšem ještě týž rok stala událost, která je dodnes zahalena rouškou nejistoty. Názory na ni se v pramenech liší. Cassius Dio například uvádí několik možných důvodů Tiberiova odchodu. Sám považuje za pravdivý ten, že Augustus byl nespokojen s chováním svých vnuků Gaia a Lucia. Chtěl jim tedy dát jakousi lekci, a proto obdaroval Tiberia tribunskou mocí a svěřil mu velení nové výpravy do Arménie. „*Výsledek byl, že zbytečně urazil nejen své vnuky, ale také Tiberia; protože první cítil, že byli uraženi a Tiberius se bál jejich hněvu.*“²⁰ Každopádně se z pramenů zdá, že Tiberius tehdy požádal o uvolnění z povinností. Chtěl odejít do ústraní na ostrov Rhodos, kde se mu zalíbilo již při první návštěvě během návratu z jeho první bojové mise v Arménii. Každopádně prosazení svého úmyslu pro něj asi nebylo vůbec lehké. Vše začalo tím, že Tiberius odmítl odjet na další misi

---

¹⁷ HOLLAND, Tom. *Dynastie – Vzestup a pád Caesarova rodu*, 2018, s. 136.

¹⁸ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 152.

¹⁹ CASSIUS, Dio. *Roman History LV*, 1955, s. 393 „(překlad autora)“.

²⁰ CASSIUS, Dio. *Roman History LV*, 1955, s. 403 „(překlad autora)“.

na východ. Poté požádal o povolení odjet na Rhodos. Aby svůj požadavek prosadil, použil i krajní metodu. „*Tiberius okamžitě zahájil hladovku.*“²¹ Nakonec bylo Tiberiovi umožněno opustit veřejný život.

Tiberius se nalodil v Ostii a vyplul. Pak k němu dorazila správa o nemoci Augusta. On se přesto rozhodl plout dál na Rhodos. „*Protože se však začala vzmáhat pověst, že prodlévá jakoby pro významnější naději, odplul...*“²² Tato pověst o jeho vyčkávání se samozřejmě týkala toho, že Tiberius měl doufat kvůli Augustovo špatnému stavu ve své brzké nastolení na trůn po svém adoptivním otci. Tyto pomluvy ho pravděpodobně rozhořčily, proto se rozhodl odplout bez čekání na další zprávy.

2.4 Na Rhodu

Tiberius přišel na ostrov a měl tu podle Suetonia a Velleia Patercula žít jako soukromá osoba, ačkoliv stále si podržel některé své pravomoci jako například tribunkou moc.²³ Žil zde skromně a bavil se i s obyčejnými Řeky, jako by mu byli téměř rovni. Dále se na ostrově vzdělával a vedl rád diskuse s učenici. Stále požíval velké prestiže, ale ta přeci jen jeho odloučeností od římských záležitostí klesala. Každopádně se na ostrově zastavovalo mnoho osob, aby vzdali Tiberiovi úctu.

V roce 2 př. n. l. došla samotnému Augustovi trpělivost s jeho vlastní dcerou Iulií a odsoudil ji k vyhnanství. Tiberius byl o situaci informován a z principu se své ženy zastal, ale pravděpodobně ho nastalá situace moc neznepokojila. Možná i díky této události začal Tiberius uvažovat o návratu do Říma. Navíc jeho dva nevlastní synové Gaius a Lucius byli dospělí a zastávali významné funkce a v roce 1 př. n. l. vypršela i jeho tribunská moc, která mu zajišťovala ochranu. Proto v tomto roce zažádal o návrat. Augustus nicméně odmítl požadavek schválit. Pravděpodobně proto, že stále cítil vůči Tiberiovi zlost kvůli jeho náhlému odchodu, jímž Augustovi značně ztížil udržení nově vytvořeného systému.

Od této doby se Tiberius nejspíše bál o život a začal se více stranit všech lidí i na samotném ostrově. Jeho nevlastní syn Gaius byl pověřen řešením situace na východě. Podle všeho se setkal se svým nevlastním otcem. Popisy průběhu setkání se v pramenech opět liší. „*Dokonce Tiberius odjel na Chios, aby mu prokázal úctu...*“²⁴ Skoro stejně jako Dio Cassius

---

²¹ HOLLAND, Tom. *Dynastie – Vzestup a pád Caesarova rodu*, 2018, s. 137.

²² SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 144.

²³ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 142.

²⁴ CASSIUS, Dio. *Roman History LV*, 1955, s. 416 „(překlad autora)“.

nám událost popisuje Suetonius. Jiný průběh nalezneme u Velleia Patercula, kdy Gaius přijel navštívit a vzdát úctu naopak Tiberiovi. V čem se prameny nicméně shodují, je událost, která mohla ještě více Tiberia vystrašit. Kdosi z Gaiova doprovodu se měl nabídnout, že přiveze Tiberiovu hlavu.

Dovolím si zde uvést krátký příběh, který se měl odehrát na ostrově. Tiberius při něm získal svého věrného přítele, řeckého učence pocházejícího z Egypta, Thrasylla. Podle Diona Cassia se Tiberius s Thrasylllem měl ještě na Rhodu dělit o své myšlenky a jednoho dne se měl rozhodnout, že se učence zbaví a shodí ho z útesu. Názory na důvody, proč měl chtít tento čin podniknout se opět různí. Ostatně mohl se třeba v této době bát, že Thrasyllus je nasazený agent. Každopádně vzdělanec byl astrolog a uměl prý předpovídat budoucnost. Tím Tiberia oslnil a zachránil si život. „...když se zeptal, proč je jeho obličej zamračený, odpověděl, že měl předtuchu, že na skladě je pro něj nějaké nebezpečí.“²⁵

Nakonec Augustus v roce 2 n. l. povolil Tiberiovi vrátit se z exilu zpět do Říma. Nesměl se ovšem angažovat ve veřejném životě. Povolení nejspíše obdržel díky přímluvám matky Livie, a i změnou názoru Gaia na jeho osobu, který se zbavil osob ze svého okolí, kteří ho štváli proti nevlastnímu otci. Můžeme uvést pád Tiberiova zarytého nepřítele Marka Lollia. Podle Velleia Patercula upadl v nemilost kvůli svým intrikám. „V té době se rozšířila zpráva, parthský král prozradil Augustovi proradné, podlé a vychytralé plány Marka Lollia, kterého Caesar pověřil usměrňováním svého mladistvého syna.“²⁶

2.5 Znovu v milosti

Pravděpodobně shodou náhod Augustus přišel rychle za sebou o své dva už dospělé vnuky. Ovšem v antických pramenech se objevuje u Tacita a Diona Cassia názor, že ve smrti Augustových vnuků mohla mít prsty Tiberiova matka Livia. „V souvislosti s oběma úmrtími, tudíž padlo podezření na Livii, zejména proto, že se právě v tuto dobu Tiberius vrátil z Rhodu do Říma.“²⁷ První zemřel Lucius v roce 2 n. l., který zrovna mířil do Hispánie, aby se zde ujal velení nad legiemi. Nedlouho po něm zemřel i jeho starší bratr Gaius, který byl zraněn při bojích v Arménii. Při návratu na následky zranění skonal.

Augustovi úmrtí vnuků-bratrů, které velmi miloval, způsobilo jistě problémy s nástupnictvím. Nyní adoptoval svého nevlastního syna Tiberia, a i posledního vnuka, Iuliina

---

²⁵ CASSIUS, Dio. *Roman History LV*, s. 422 „(překlad autora)“.

²⁶ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 143.

²⁷ CASSIUS, Dio. *Roman History LV*, 1955, s. 421 „(překlad autora)“.

a Agrippova syna Agrippu Postuma. Tiberius musel také adoptovat svého synovce Germanika, syna Drusova. Tiberiovi byly opět udělovány velké pravomoci, jako například obdržel opět tribunskou moc. Jeho nástupnictví se stalo ještě pravděpodobnějším, když Augustus zakročil proti svému poslednímu vnukovi. „*V druhé polovině roku 7 n. l., Augustus vydědil posledního ze svých vnuků a vyhnal ho do Sorrenta.*“²⁸ Ovšem na tomto místě Augustův vnuk Agrippa Postumus dlouho nezůstal a po jednání se senátem ho Augustus přesunul na ostrov Planasia.²⁹

Tiberius se potom, co byl opět přijat v milost, ujal velení nad armádami. V roce 4 n. l. byl pověřen zjednáním pořádku v Germánii. Těchto tažení se účastnil osobně Velleius Paterculus a mohu zde uvést jeho slova o výpravě. „*Celá jejich obrovská branná moc, muži statní, sebejistí dokonalou ochranou území složili zbraně a padli na zem spolu se svými veliteli před tribunálem římského velitele, obklíčení naším vojskem v třpytivé zbroji.*“³⁰ Tento přímý účastník tažení nám zanechal i svůj pohled na výsledek. „*V Germánii už nebyl žádný kmen, který by Římané ještě měli porazit, kromě Markomanů...*“³¹ Tiberius se už chystal v roce 6 n. l. táhnout i proti Markomanům vedených Marobudem, jenomže začalo povstání v Ilýrii a Panonii a římský velitel se musel přesunout na jiné bojiště. „*Výprava, která se pod velením budoucího císaře Tiberia vydala na pochod severozápadním směrem z dunajského tábora v Carnuntu (mezi Vídní a Bratislavou), se však záhy musela vrátit, neboť v Panonii vypuklo nečekaně nebezpečné protiřímské povstání a Tiberius byl nucen nasadit své vojáky do boje k jeho potlačení.*“³²

Tiberius se tedy ujal velení ve válce proti vzbouřeným Ilýrům a Panoncům. Válka to byla pro Řím krutá a obtížná, ostatně jak o tom píše Suetonius. „*...nejtěžší to ze všech zahraničních válek od časů válek punských.*“³³ Řím musel na tuto válku vynaložit velké zdroje. Válka trvala celé tři roky, tedy 6–9 n. l. V konfliktu získal své první vojenské zkušenosti Germanicus. Tiberiovi byl přiznán za zásluhy ve válce další triumf. Ale další události oddálily jeho oslavu.

V roce 9 n. l. zavedl římský správce Germánie tři legie do pasti. Velitel pomocných jednotek Arminius, původem Germán, připravil s germánskými kmeny třem římským legiím zdrcující porážku v Teutoburském lese. Sotva se dala předchozí válka vedená Tiberiem

---

²⁸ DETWEILER, Robert. *Historical Perspectives on the Death of Agrippa Postumus*, 1970, s. 290 „(překlad autora)“.

²⁹ CASSIUS, Dio. *Roman History LV*, 1955, s. 477 „(překlad autora)“.

³⁰ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 147.

³¹ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 148.

³² BURIAN, Jan. *Římské impérium: Vrchol a proměny antické civilizace*, 1994, s. 43.

³³ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 158.

považovat za vítěznou, byl znovu nasazen v Germánii. Akce v Germánii probíhaly v letech 9–12 n. l. Nejdříve uklidnil Galii a posílil římskou přítomnost v Germánii. „*Když se Tiberius cítil dost silný, začal proti germánským kmenům posílat trestné výpravy.*“³⁴ Na pomoc mu byl do Germánie v roce 11 n. l. poslán jeho adoptovaný syn Germanicus. V roce 12 n. l. se situace zklidnila natolik, že Tiberius mohl v Římě oslavit svůj odkládaný triumf.

Tiberius dále zůstával v Římě a řídil stále více a více státních záležitostí. Augustus nemohl podvést čas a stárnul, zodpovědnost za jím vytvořený systém přecházela na Tiberia. „*To on se také staral, aby správa fungovala dál, a dokonce ji zdokonalil užitečnými, ale nenápadnými reformami...*“³⁵

V roce 14 n. l. se Tiberius vydal do provincie Ilýrie, během cesty se ovšem dozvěděl od matky o špatném zdravotním stavu císaře. Vydal se za ním do města Nola. Neví se, zda Augusta zastihl ještě živého. Řím čekala vláda jeho druhého císaře z julsko-klaudijské dynastie.

2.6 Císař a počátek jeho vlády

Téměř okamžitě po smrti Augusta byl zabit i jeho poslední vnuk Agrippa Postumus. Zda k tomu dal povel před smrtí sám Augustus, jeho žena Livia nebo snad Tiberius, je nejisté. Je možné, že nový císař o příkazu vůbec nevěděl.

Po smrti adoptivního otce svolal Tiberius senát. Na prvním zasedání senátu po smrti Augusta nechal nejprve projednat pocty, které mají být uděleny jeho zesnulému otci. Při zasedání se také Tiberius zdráhal převzít moc po Augustovi. Zda opravdu upřímně váhal, jak tvrdí Velleius Paterculus, nebo to byla jen jeho hra se senátory, jak hovoří jiné prameny, například Tacitus, Suetonius nebo Dio Cassius, zůstane pravděpodobně navždy otázkou. Stěžoval si například na obtížnost vlády pro jednoho člověka. Nakonec Tiberius otcovu moc převzal a stanul v čele římské říše. Nyní bych uvedl pohled Aurelia Victora, dalšího starověkého autora, který určitě nepatřil mezi zastánce druhého římského císaře a očividně jde taktéž proti tvrzení Velleia Patercula. „*Chopil se moci, jakmile viděl, že už nemusí mít strach před tím, co vyvolávalo jeho obavy, ale titul císaře zchytrale odmítal.*“³⁶

První překážka, kterou nový císař musel překonat, byla vzpoura legií v Germánii a Panonii. Zdejší vojáci se dovolávali vyšší mzdy a kratší služby a podobně, věci slibovaných již

---

³⁴ GOLDSWORTHY, Adrian. *Ve jménu Říma*, 2009, s. 205.

³⁵ GRANT, Michael. *Římští císařové*, 2006, s. 76.

³⁶ HÉRÓDIÁNOS, VICTOR, Aurelius. *Řím po Marku Aureliovi / Kniha o císařích*, 1975, s. 212.

za vlády Augusta.³⁷ Do Panonie vyslal císař svého syna Drusa. Tady už nalezneme i zmínky o Seianovi, který Drusa do Panonie doprovázel. Vzpoureu se Drusovi podařilo elegantně zvládnout a v panonských legiích zavládl opět mír. Legie vzbouřené v Germánii byly pro nového císaře pravděpodobně ještě více nebezpečné. Za prvé to byla větší vojenská síla a za druhé tady bujily i myšlenky na nastolení nového císaře, jmenovitě jejich úspěšného a oblíbeného velitele Germanika. Germanicus to prý zásadně odmítal. Vzpoureu v Germánii se nakonec také podařilo potlačit. V novodobé literatuře se nám objevuje, například u Michaela Granta, že se efektivnost řešení u obou revolt lišila. „*Zatímco Tiberiův syn Drusus mladší se zdatně vypořádával s nepokojí v Panonii, Germanicus, císařův příjemný a okázale vystupující synovec a adoptivní syn, nezvládl bouře v Germánii tak uspokojivě, učinil totiž podstatné ústupky, které byl Tiberius později nucen Germánům odejmout.*“³⁸

Zpočátku vlády byl Tiberius velice mírný a vstřícný. Na tom se shodují i prameny, které ho později odsuzují. Odmítal pro sebe všelijaké pocty. Důležité věci nechával řešit senát. „*Bylo-li něco v senátu rozhodnuto jinak, než jak sám hlasoval, ani si nepostěžoval.*“³⁹ Rád diskutoval se senátory. Dokonce v této době ani nezakročoval proti lidem, kteří ho pomlouvali nebo skládali posměšné básně atd. „*Jako panovník se Tiberius v prvních letech osvědčil.*“⁴⁰ Stručné shrnutí prvních roků vlády císaře Tiberia ústy jednoho z dnešních historiků.

To, co mu někteří autoři vyčítali již od začátku, byla jeho šetrnost. Omezoval například gladiátorské hry, nestavěl mnoho nových veřejných budov. Také rozhodl v roce 16 n. l. o ukončení operací v Germánii, kde již Řím válčil velmi dlouho a nedokázal si Germány nikdy zcela podrobit. Germanicus v Germánii převzal velení právě po Tiberiovi a po vyřešení povstání v roce 14 n. l. tam zahájil nové bojové operace. Tato ofenzíva zaznamenala jisté úspěchy, například získala zpět dva orly římských legií, poražených v Teutoburském lese a zajali i Arminiovu manželku Thusneldu, ale stejně tu chybělo nějaké přesvědčivé vítězství, které by Germány zlomilo. „*Přeměnit vojenskou moc a vítězství ve stálou civilní správu se nepodařilo.*“⁴¹ Tiberiovo rozhodnutí ukončit boje s Germány mělo dalekosáhlé důsledky pro další vývoj v Evropě. Způsobilo nám rozdělení na germánskou a románskou jazykovou oblast.

Germanicus po návratu z Germánie v roce 17 n. l. slavil v Římě svůj triumf. Ještě týž rok byl vyslán na východ, kde se opět objevovaly problémy v Arménii. Tiberiův syn Drusus

---

³⁷ GRANT, Michael, *Dvanáct císařů*, 1998, s. 80.

³⁸ GRANT, Michael, *Římscí císařové*, 2006, s. 33.

³⁹ SUETONIUS, Gaius, *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 167.

⁴⁰ MEIJER, Fik, *Císaři neumírají v posteli*, 2008, s. 30.

⁴¹ WOLTERS, Reinhard, *Římané v Germánii*, 2002, s. 61.

byl pověřen velením v Ilýrii. V této době byl dosazen také nový správce provincie Sýrie, přítel císaře Piso. Ve stejném roce se musel vládce vypořádat se vzporou, kterou vyvolal otrok Clemens, dříve sloužící Agrippovi Postumovi. Clemens se vydával za Agrippu Postumu a v Itálii se snažil podnítit povstání proti císaři. Clemens byl ovšem chycen a zabit.

2.7 Vláda před odjezdem na Capri

Na východě se stala velmi nepříjemná věc. Germanicus a Piso měli mezi sebou spory, které rostly. Germanicus následně náhle onemocněl a zemřel. Před smrtí však ještě označil za svého vraha právě Pisona. Germanicus skonal v Antiochii v roce 19 n. l. To se nedalo jednoduše ututlat a přejít.

Po příjezdu čerstvé vdovy Agrippiny s dětmi a ostatky Germanika vypukl v Římě velký smutek. Tiberius nechal v senátu udělit mnoho poct svému zesnulému adoptivnímu synovi Germanikovi. Tiberia v této době potkalo také štěstí, jeho synovi Drusovi se narodila dvojčata. Mezitím se připravoval proces se samotným Pisonem. Ten se nejdříve obával do Říma přijet, ale nakonec se dostavil a proces mohl začít. Piso se možná spoléhal na pomoc od císaře ať už kvůli osobní známosti nebo kvůli své manželce, která byla dobrá známá Tiberiovy matky Livie.⁴² Nicméně Piso nejspíš ztratil během procesu veškerou naději na záchranu a spáchal sebevraždu. Tiberius se ke zbytku jeho rodiny zachoval shovívavě a jeho manželka i děti byly ušetřeny a nepřišly ani o majetek. Následně císaře zasáhla další velká osobní ztráta. Zemřela jeho první manželka Vipsania, kterou údajně velmi miloval.

Co se týče politiky, udržoval Augustovy zákony a samozřejmě se snažil vytvářet nové na zlepšení. Měl vystupovat mírně vůči provinciím. Byl to státník, který si uvědomoval, že sedřít z poddaných kůži není cesta k blahobytu státu. Proto nezatěžoval poddané přílišnými daněmi. Nerad vydával ze státních peněz, ale když se třeba někde stala živelná katastrofa, tak poskytl obyvatelům dané lokality peníze nebo jim odpustil daně.

Tiberius měl každopádně před sebou další problémy. V jeho blízkosti stále sílila moc prefekta pretoriánů Seiana. Tento ambiciózní muž byl od roku 17 n. l. jediným prefektem pretoriánů. Seianus získával stále větší vliv na císaře. V cestě za mocí mu však stáli příslušníci císařské rodiny. Například se zdá, že jeho velkým rivalem byl císařův syn Drusus. „*Seianova moc byla tak velká, že Drusus pociťoval zášť a nedůvěru k jeho motivům.*“⁴³ Další překážku pro

---

⁴² TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 135.

⁴³ MATYZSAK, Philip, BERRY, Joanne. *Životy Římanů*, 2009, s. 156.

prefekta představovala Germanikova rodina. Tehdejší dění ovšem Seianovi vyhovovalo. Vztahy uvnitř císařské rodiny se stále zhoršovaly. Germanikova vdova Agrippina měla špatné vztahy s císařem i jeho matkou.

Tiberius byl v této době asi unaven politikou a pletichami na císařském dvoře. Vztah mezi ním a matkou Livií, zdá se taky ochladl. Tiberius začal postupně stále více času trávit mimo Řím. Jeho syn Drusus byl obdarován významnými pravomocemi. Pak přišla další nečekaná situace. Císařův syn Drusus náhle zemřel v roce 23 n. l. Zajímavé je, že Tacitus klade právě do roku 23 n. l. náhlé zhoršení v Tiberiově vládě. „...ale tu se náhle začalo štěstí kalit a on sám začal zle řídit nebo řádícím propůjčovat síly.“⁴⁴ Smrt Tiberiova jediného syna Drusa hrála do karet prefektovi pretoriánů Seianovi. Je zde silné podezření, že Drusa otrávil Seianus ve spolupráci Livillou, samotnou Drusovou manželkou. Toto podezření se až mnohem později doneslo i samotnému císaři. „Původně se ovšem domníval, že zahynul nemocí a nestřídmostí, jakmile však posléze seznal, že byl zahuben lstí manželky Livilly a Seianovou, neušetřil žádného vyšetřovance mučidel a popravy.“⁴⁵ Seianus dokonce zašel tak daleko, že v roce 25 n. l. požádal císaře o ruku Livilly, ten však odmítl. Seianus pravděpodobně císaře v následujících letech podporoval v jeho myšlenkách na opuštění Říma. Tiberius se skutečně rozhodl odjet na ostrov Capri. Seianus byl na vrcholu, měl před sebou období své největší politické moci.

2.8 Vláda z ostrova Capri a smrt

Od roku 27 n. l. císař zůstal na trvalo na ostrově Capri. Přístup k němu byl velmi omezen, a navíc ho ovládal jediný muž, prefekt pretoriánské gardy Seianus, který zůstal v Římě, tedy samotném srdci říše. Tiberius nadále vládl skrze dopisy, které posílal do senátu a ty zde byly předčítány. Jeho zástupcem v římském senátu byl samozřejmě Seianus. Ten ho také zpravoval o situaci v hlavním městě. Seianus odchodem císaře do ústraní získal větší moc. „Seianův vliv po Tiberiově přesunu na Capri v roce 26 dále vzrostl, neboť od té chvíle to byl právě on, kdo ovládal spojení s císařem.“⁴⁶

Roku 29 n. l. zemřela ve vysokém věku Livia (nyní zvaná Iulia Augusta) v Římě. Tiberius se osobně pohřbu své matky neúčastnil. Senát projednával, jaké posmrtné pocty vzdá manželce prvního císaře a rodičky toho druhého. Tiberius rozsah těchto poct pro matku omezil. O důvodu, proč tak učinil, nám svůj názor poskytl Tacitus. „Pocty senátem štědře povolené

⁴⁴ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 174.

⁴⁵ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 185.

⁴⁶ BOATWRIGHT, Mary Taliaferro, GARGOLA, Daniel J., TALBERT, Richard J. A. *Dějiny římské říše: od nejranějších časů po Konstantina Velikého*, 2012, s. 347.

omezil jakoby ze skromnosti, schválil jich jen velmi málo a dodal, aby jí nebyla přisuzována božská úcta, že si tak přála sama.“⁴⁷ Smrtí císařovy matky získal Seianus v říši ještě větší vliv. Další nepřítel mu zmizel z cesty.

Tacitus píše, že po smrti své matky se Tiberiova vláda ještě více zhoršila. „*Ostatně od té doby nastala již tvrdá a bezohledná vláda.*“⁴⁸ Ovšem nezpochybnitelné je, že nedlouho po smrti císařovy matky se tvrdě zakročilo proti rodině Germanika. Pravděpodobně se Seianus nyní cítil dost silný, aby potlačil další adepty na trůn. Po varovných dopisech od svého zástupce v Římě dal Tiberius pokyn k zadržení Agrippiny a jejího syna Nerona. Nedlouho na to byl zadržen i mladší bratr Nerona Drusus.

Toto období je plné pronásledování, provokací a následných procesů. Nicméně je to doba poskvrněna hlavně osobou prefekta pretoriánů Seiana, ten zavedl de facto režim teroru. Měl téměř neomezenou moc a v této době byl panovníkem spíše on. Tiberius, izolovaný na ostrově, neměl a ani nemohl mít přehled o dění v říši. Ani Seianus nemohl sílit věčně.

Roku 31 n. l. nastal velký zlom. Tiberius se měl dozvědět o zločinech a intrikách svého zástupce v Římě. Tiberius nicméně nezakročil ihned, ale svou pomstu pomalu chystal. Seiana se snažil udržet v klidu, a proto nechal šířit fámu, že mu chce dát tribunskou moc. Zajistil si i věrnost pretoriánů pomocí osoby nového prefekta Macrona. Při osudovém zasedání senátu byl předčítán císařův dopis. Na základě dopisu byl šokovaný Seianus uvězněn. „*Senátoři okamžitě nařídili jeho popravu.*“⁴⁹ Seianus byl tedy popraven a ani jeho rodina nebyla ušetřena. Po tom, co se Seianova bývalá manželka Apicata dozvěděla o osudu svých dětí, měla císaři poslat dopis v němž ho informovala o otrávení Drusa jejím bývalým manželem a Livillou, manželkou Drusa. Poté spáchala sebevraždu. Ani Livilla nepřežila pád Seiana dlouho a ve stejném roce spáchala sebevraždu nebo byla zabita. Dio Cassius uvádí, že byla odsouzena k smrti Tiberiem po usvědčení z podílu na vraždě Drusa, ale ještě uvádí jeden možný konec Livilly. „*Ovšem slyšel jsem, že Livillu ušetřil z úcty k její matce Antonii, a že Antonia sama z vlastní vůle zabila svou dceru vyhladověním.*“⁵⁰

Následující období se odehrávalo v rámci procesů se stoupenci Seiana. Vyřizovaly se zde ovšem i osobní účty. Jakékoli napojení na Seiana se prověřovalo a často trestalo. Ani po

---

⁴⁷ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 225.

⁴⁸ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 226.

⁴⁹ GRANT, Michael. *Dějiny antického Říma*, 1999, s. 250.

⁵⁰ CASSIUS, Dio. *Roman History LVIII*, 1955, s. 217 „(překlad autora)“.

pádu Seiana nevzal Tiberius zpět na milost ani snachu Agrippinu a ani jejího syna Drusa (Nero zemřel nedlouho před pádem Seiana v roce 31 n. l.). Oba zemřeli v roce 33 n. l. v zajetí.

Císař byl stár a musel řešit otázku nástupnictví stejně jako před ním Augustus. Po všech ranách osudu mu zbyli pouze dva kandidáti. Poslední mužský potomek Germanika, Gaius (zvaný Caligula) a jediný přeživší syn Tiberiova syna Drusa Tiberius Gemellus. Oba s ním strávili nějaký čas na Capri. Snad mohl ještě uvažovat nad Claudiem, bratrem Germanika. Ten byl nicméně brán jako mentálně zaostalý, a proto zůstali pouze dva výše zmínění kandidáti.

Těsně před smrtí v roce 37 n. l. se Tiberius vydal na cestu do Kampánie a v městě Misenum se mu přitížilo. Vrátil se ještě na Capri, kde ovšem následně brzy umírá. Ve své závěti ustavil svými dědici stejným dílem Caligulu i Tiberia Gemella. A kdyby jeden z nich zemřel, což se záhy stalo, druhý se stává výhradním dědicem. Tak skončila éra vlády druhého římského císaře a nastoupil nový vládce, Caligula, který se záhy zbavil svého spoludědice.⁵¹

Výše jsem se nezabýval vnější politikou za doby panování císaře Tiberia. Neshledal jsem žádnou událost, která by nějak výrazně ohrožovala říši za jeho vlády v rámci zahraniční politiky. Samozřejmě i on musel řešit situaci na hranicích říše a za nimi. Dalo by se ovšem říci, že doba jeho vlády byla vcelku klidná. Možná i to nám dále v práci může pomoci v nahlížení na jeho vládu.

---

⁵¹ BARRET, Anthony A. *Životy císařů*, 2012, s. 77.

3 Historické prameny – podrobení kritice

V této části se podíváme na tři antické autory. Vybíral jsem podle dvou kritérií, za prvé abych se věnoval autorům, kteří se věnují podrobněji Tiberiovi. Za druhé, aby to byly autoři, kteří žili zhruba v době Tiberia nebo nedlouho po jeho vládě. Proto například Dio Cassius chybí v mém výběru, ačkoliv se jedná o významný historický pramen. Díla třech vybraných historiků nám slouží, jako zdroj informací o životě druhého římského císaře Tiberia. Na jejich tvorbu a životy se podíváme a kriticky zhodnotíme. Každý z nich měl totiž rozdílný život, postavení, názory, motivace. Jmenovitě se budeme zabývat Velleiem Paterculem, Tacitem a Suetoniem.

Stručně se podíváme do životopisu daných autorů. Představíme si některé z jejich myšlenek a pohledů na císaře Tiberia. Tím bychom si měli udělat představu o tom, jak jednotliví autoři osobu císaře vnímali.

3.1 Velleius Paterculus (c. 19 př. n. l – c. 31 n. l.)

Velleius Paterculu se narodil někdy kolem roku 20 př. n. l. Pocházel z jezdeckého stavu a na svět přišel pravděpodobně v oblasti Kampánie. V jeho rodině byla tradice služby v armádě. Jeho rodokmen zahrnoval i předky, kteří se dostali do senátu. Na rozdíl od následujících autorů se nám dochoval vcelku obsáhlý životopis tohoto muže, který má oproti dále zmíněným rozdílný názor na osobu druhého římského císaře Tiberia. „*Tiberius je tu vypočten jako velice zkušený velitel, moudrý a mírný politik – zkrátka nejlepší vládce, jakého si kdy římská říše mohla přát.*“⁵²

Svou kariéru započal, jako jeho předci, ve vojsku. Začal zde, jako důstojník ve štábu legie a účastnil se akcí v Thrákii a Makedonii. Měl snad být i v doprovodu mladého Gaia, vnuka císaře Augusta, když jel na výpravu na východ.

Později po návratu se v roce 4 n. l. účastnil pod velením Tiberia akcí v Germánii. V roce 6 n. l. dosáhl úspěchu a stal se senátorem. V témže roce byl pověřen přesunem posil pro Tiberia do Panonie, kde právě vypuklo povstání. Vrátil se odtud do Říma, nicméně následně byl pověřen službou pod velením Tiberia. Do roku 9 n. l. bojoval v Panonii a po porážce Vara v Teutoburském lese se opět ocitl pod velením Tiberia, tentokrát v Germánii. V roce 12 n. l. se účastnil Tiberiova triumfu.

---

⁵² CONTE, Gian B. *Dějiny římské literatury*, 2008, str. 347.

V roce 14 n. l. se Velleius Paterculus ocitl pravděpodobně na vrcholu své úřednické kariéry, když byl spolu se svým bratrem navrhnut do pozice préтора. Tento návrh podal již císař Augustus, ovšem senátu ho tlumočil až jeho následník Tiberius. Po tomto velkém úspěchu již nemáme o jeho úřednické kariéře žádné dokumenty. O jeho dalším veřejném působení vzniklo mnoho teorií, nicméně nikdy si nebudeme jisti, pokud se nenajde pramen, který by nám ozřejmil tuto oblast. Celkově dále je jeho život vcelku zahalen tajemstvím, nicméně aspoň něco víme. „Rozhodně ale žil ještě po roce 30 n. l., protože jeho dílo *Historia Romana* (Římské dějiny) je věnováno Marku Viniciovi u příležitosti jeho konzulátu, který spadá právě do zmíněného roku.“⁵³

Jeho dílo *Římské dějiny* se naštěstí dochovalo z velké části. Autor popisuje dle vlastních měřítek nejdůležitější události starověkých dějin, a to se začátkem od Trojské války až po svou současnost. Důkladněji se ve svém díle zabývá právě svou současností. Je tedy pro nás významným zdrojem informací pro počátky římského císařství. Velleius pocházel z jezdecké vrstvy, která si za principátu všeobecně polepšila a získávala větší moc než dříve, což asi ovlivňuje jeho pohled na nový režim císařství, který je pro jeho stav dobou nových možností. Sám Velleius díky principátu dosáhl výborné úřednické kariéry, odtud tedy jeho obdiv k této době. V jeho díle je Tiberius líčen velmi pozitivně, jako ideální vladař.

Bylo by asi dobré si uvědomit, že Velleius pod Tiberiem dlouho sloužil v armádě. Potkali se na několika taženích. Všechna končila úspěšně a není těžké si představit, proč byl autor Tiberiem okouzlen. V armádě dosahoval pod velením budoucího císaře mnohých úspěchů a byl účastníkem velkých událostí. Je tedy pravděpodobné, že opravdu choval velký obdiv k druhému římskému císaři.

Nicméně si musíme rovněž uvědomit, že Velleius jde s chválou velmi daleko. Mnoho jeho výroků je nejspíše značně přehnaných. „Při výchově se mu dostalo božského vedení, už v mládí měl výborné předpoklady dané původem, vzhledem, vzrůstem, skvělým vzděláním i velkým nadáním a od začátku vzbuzoval naděje, že bude takový, jaký je dnes, a jeho vzezření bylo vladařské.“⁵⁴ Proto tu vyvstává otázka o účelu díla. Bylo dílo snad jakousi formou propagandy Tiberiova režimu?

Velleius samozřejmě popisuje negativně osoby, které měly spory s Tiberiem. Rád bych ovšem zdůraznil, že například Germanicus je u něj líčen dle mého názoru vlastně pozitivně.

---

⁵³ CONTE, Gian B. *Dějiny římské literatury*, 2008, str. 347.

⁵⁴ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 138.

„V dalmatské válce podal nepochybné důkazy svých mimořádných schopností Germanicus, který byl vyslán dopředu na mnoho problematických míst.“⁵⁵ S tím by se snad nějak shodoval s výše zmíněnými autory. Čím se naprosto od nich liší je popis Seiana. Psal ještě před jeho pádem a je tedy popisován taktéž v kladném světle, jako věrný rádce svého císaře. „Je vážný, přitom však velmi příjemný, společenský, ale nezapomínající na důstojnost, práce je mu stejně milá jako volné chvíle, nečiní si žádné nároky, takže se mu dostává všeho, sám se vždy hodnotí méně, než jej hodnotí jiní, jeho tvář i život svědčí o vyrovnanosti a jeho mysl nezná oddechu.“⁵⁶ Zda už tehdy věděl, co je Seianus zač a psal o něm takto ze strachu nebo byl zaslepen stejně jako Tiberius, je nejisté. Těžko říci, jak by se popis Seiana změnil, kdyby byl psán o pár let později.

Dílo nepostihuje pozdější spory v císařské rodinně. Pramen nám tedy neposkytuje alternativní pohled na Germanikovu manželku Agrippinu a jejich děti. Stejně tak zde není obsaženo období, které jiné prameny hodnotí jako zlom ve vládě druhého římského císaře. Zlom měl odstartovat zhoršení vlády císaře Tiberia. To je škoda, jelikož nám chybí jiný pohled, který nám Velleius Paterculus jinak jistě poskytuje. Jeho nespornou výhodou dle mého je, že se jedná o skutečného současníka císaře Tiberia. Druhého římského císaře znal osobně, ostatně se i například pod jeho velením účastnil mnoha tažení. Myslím si, že se jedná i o velký klad této práce, nikdo jiný z vybraných autorů tuto zkušenost s císařem neměl. Výhodu osobní známosti krásně vystihuje Ferdinand Stiebitz. „Poznal budoucího císaře jako schopného, čínorodého a spravedlivého člověka, mohl ho tedy později posuzovat nestranněji než Tacitus.“⁵⁷ Když si uvědomíme pozadí autorova života a jeho postavení, můžeme se z jeho díla mnoho dozvědět. Samozřejmě musíme být kritičtí i v přístupu k této práci, nicméně nám Velleius Paterculus nabízí alternativní pohled na Tiberia oproti dvěma dalším pozorovaným autorům. Velleius Paterculus nám zanechal nepochybně velmi důležitý a přínosný pramen.

3.2 Tacitus (c. 56 – c. 120)

O původu a celkově o životě tohoto autora se nám bohužel nedochovalo příliš informací. Jedno ovšem víme jistě. „Cornelius Tacitus patří k nejvýznamnějším starořímským autorům a jeho spisy představují vrchol tvůrčího historiografického úsilí v antickém Římě.“⁵⁸

---

⁵⁵ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojí pohled na římské dějiny*. 2013, s. 156.

⁵⁶ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojí pohled na římské dějiny*. 2013, s. 166.

⁵⁷ STIEBITZ, Ferdinand. *Stručné dějiny římské literatury*, 1977, s. 313.

⁵⁸ MOUCHOVÁ, Bohumila in TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 7.

Tacitus pravděpodobně pocházel z rodiny náležící k jezdeckému stavu. Jeho rodina se zabývala finančním podnikáním a někteří členové našli uplatnění na císařském dvoře. Na původ Tacita existují pouze hypotézy, například, že pocházel z Narbonské Galie. Nevíme, za jakých okolností a kdy se tak stalo, ale je fakt, že Tacitus se nakonec dostal do Říma.

Ve městě vstoupil do císařských služeb za vlády císaře Vespasiana. Oženil se s dcerou významného vojevůdce té doby. Jeho tchán Gnaeus Iulius Agricola na něj silně působil. Osud tchána pomohl Tacitovi ve formování jeho názoru na císařství. „*Před jeho zraky se ukázala v plné podobě zrudnost neomezené osobní moci, jejíž působení nezůstalo zdaleka omezeno jen na Agricolův případ.*“⁵⁹ Jeho tchán totiž upadl v nemilost za vlády podezřívavého císaře Domitiana, který mu nadále nesvěřoval velení armádám.

Po vládě císaře Domitiana nastoupil nový císař, senátor Nerva. V době nástupu na trůn už byl v pokročilém věku. Byl to ostřílený senátor, který prosazoval liberální politiku oproti svým předchůdcům a stal se pro Tacita symbolem dobrého císaře.

Tacitus se nejspíše sám osobně v nemilosti císařů neocitl, což dokazuje jeho kariéra, kdy zastával veřejné úřady za císařů Vespasiana, jeho synů Tita a Domitiana, Nervy i jeho adoptovaného syna Traiana. Tacitus dosáhl nejvyššího veřejného úřadu, konzula a stal se tedy následně i senátorem. Proslul v senátu jako skvělý řečník.

Napsal mnoho děl a mezi nejvýznamnější bychom mohli uvést například spis *Germánie* nebo *Dějiny*. A poslední uvedu pro tuto práci zásadní dílo *Letopisy*. V tomto díle se Tacitus věnoval době vlády iulsko-claudijské dynastie v Římě.

Tacitus byl ve své podstatě konzervativec, hleděl s úctou do minulosti, když byl Řím ještě republikou. Obdivoval republikánské zřízení. „*V tomto prostoru politika reprezentovala konkurenční snahu o moc a slávu ve službě res publica...*“⁶⁰ Tento svobodný boj o moc a vzájemné soutěžení významných mužů ve státě, to je to, co Tacitovi asi velmi chybělo v jeho vlastní době. Na druhou stranu vnímal, že v době krize republiky nebylo jiné východisko než vytvořit císařství. „*...byl nakloněn republice, monarchii uznával jen jako nutnost.*“⁶¹ Víceméně tedy toto zřízení přijímal, ovšem byl proti kruté samovládě a jako ideálního císaře vnímal Nervu. Nerva během své vlády podporoval známky liberalizace v císařském systému a jeho činy se Tacitovi pravděpodobně zamlouvaly, proto se pro něj stal vzorem ideálního císaře.

---

⁵⁹ MOUCHOVÁ, Bohumila in TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 9.

⁶⁰ FONTANA, Benedetto. *Tacitus on Empire and Republic*, 1993, s. 40 „(překlad autora)“.

⁶¹ STIEBITZ, Ferdinand. *Stručné dějiny římské literatury*, 1977, s. 320.

Tacitus si vypěstoval odpor k předchozí době císařství a svou současnost během vlády Nervy a Traiana vnímal vlastně vcelku kladně. Brzy se nicméně toto vnímání přesunulo jen na krátkou dobu vládu císaře Nervy.

Celkové vyznění historie z jeho děl je dosti pesimistické. Tím pádem samozřejmě i v námi pozorovaných *Letopisech*. „*Život za vlády císařů je líčen v chmurně jednotvárném rámci.*“⁶² Ač možná sám věřil, že píše objektivně, jeho díla jsou ovlivněna jeho životními názory. Císař Tiberius je v jeho podání člověk, kterému přiznává i dobré vlastnosti, nicméně ty jsou prý výsledkem přetvářky. Pravá osobnost Tiberia se ukázala v pozdějších dobách jeho života. Tacitus zastává názor, že se člověk v životě nemění. Což ho odlišuje například od Suetonia, který tuto možnost připouští.⁶³

Autor již od začátku své práce klade Tiberia do špatného světla. Nyní bych uvedl citát, v němž Tacitus Tiberiovi přiznává zásluhy, nicméně hned na něj opět útočí. „...*Tiberius Nero je sice zralý lety, osvědčil se ve válce, ale má prý starou, vrozenou hrdost rodiny Claudiovy a také krutost prý u něho propuká mnohými známkami, ač jsou potlačovány.*“⁶⁴ Podle Tacita není počáteční období vlády druhého římského císaře, kdy vystupoval mírně a skromně, jak sám autor píše, nic jiného než přetvářka. Jak bylo výše zmíněno, Tacitus nevěří, že se lidé během života mění, a tak Tiberius nemohl nikdy být hodný, skromný atd. Tacitus někdy přiznává i dobré věci za vlády Tiberia, ačkoliv hned je přisuzuje pouze přetvářce císaře. To samé se týká dobrých skutků vladaře. Zmiňuje je, ovšem jsou podle něj důsledkem přetvářky.

Tacitus také uvádí své podezření, že za smrti Germanika stál sám Tiberius. „*Pamatuji se, že jsem slyšel od starších, že v rukou Pisonových byla častěji vidána listina, kterou on sám nezveřejnil; ale jeho přátelé prý tvrdili, že obsahovala Tiberiův dopis a příkazy proti Germanikovi a že Piso byl odhodlán předložit ji senátu a obvinít císaře...*“⁶⁵ Seianus měl ovšem Pisona přemluvit, aby tak nečinil. Následně Tacitus vznáší dokonce obvinění, že Piso nezemřel vlastní rukou.

Tacitus usuzuje, že po smrti všech svých rivalů a své vlastní matky roku 29 n. l., se naplno ukázala pravá, bezohledná vláda Tiberia. Už nemusel nic předstírat a nikdo ho neumířňoval. Navíc prý v ústraní na ostrově Capri dal propuknout svým podivným vášním.

---

⁶² CONTE, Gian B. *Dějiny římské literatury*, 2008, str. 476.

⁶³ MOUCHOVÁ, Bohumila in SÜETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 15.

⁶⁴ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 23.

⁶⁵ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 135.

Autor se věnuje i konfliktu Tiberia a rodiny Germanika. Jednoznačně straní Germanikovi a jeho rodině. Tiberius nejprve žárlil na úspěchy samotného Germanika. Poté se jeho hněv obrátil i proti Germanikově rodině. Významně měl posilovat císařovu podezřívavost jeho pretoriánský prefekt Seianus. Snažil se podněcovat nedůvěru mezi císařem a Agrippinou. „*Avšak Seianus ještě více poděsil truchlící a neprozřetelnou paní tím, že pod rouškou přátelství poslal své lidi ji varovat, že je pro ni přichystán jed, ať se chrání hostiny u tchána.*“⁶⁶ Seianus mistrně štvál oba členy císařské rodiny proti sobě. Závěr tohoto konfliktu a následné smutné osudy manželky a potomků Germanika se nám v Tacitově díle nedochovaly.

Seianus je samozřejmě v očích Tacita také záporná postava. Jednalo se o velmi ambiciózního muže. Stál dle autora například za přesvědčením císaře k trvalému odchodu do ústraní na ostrov Capri. Cítil pravděpodobně příležitost k růstu své moci. „*Předvídal ovšem mnohé: že bude v jeho moci přístup k císaři a že on bude z velké části rozhodovat o jeho korespondenci, poněvadž ji donášejí vojáci; potom že mu císař snáze přepustí otěže vlády, až chýlícím se stářím a pobytem v ústraní zmalátní...*“⁶⁷ Ostatně Tacitus mu připisuje vraždu císařova biologického syna Drusa a je přesvědčen, že významně pomohl likvidaci rodiny císařova synovce a adoptivního syna Germanika. Bohužel se nám nedochovala část díla, kde se císař se Seianem vypořádával. To je dle mého velká škoda, jelikož se jedná o významný přelom ve vládě druhého římského vladaře. Nicméně našťastí máme tuto událost zachovanou u Suetonia.

Tacitus určitě nebyl nestranný. Ať již si to uvědomoval nebo ne. Byl ovlivněn svým obdivným pohledem do minulosti k dobám římské republiky. Nikdy císařství asi plně nepřijal a hleděl s obdivem zpět do minulosti. Tiberius je osoba, která se na formování tohoto nového režimu dosti podílela, což vysvětluje negativní pohled autora na jeho osobu. Ačkoliv se samotnému Tiberiovi mnohdy přisuzují republikánské ctnosti, byl symbolem nového státního zřízení v říši.

Myslím si, že je důležité uvést, že Tacitus dobu Tiberia nezažil. Čerpal tedy z toho, co se dochovalo, a navíc ho ovlivňoval vlastní pohled na jeho současnost, která je podle něj horší než minulost. Nicméně je Tacitus nepochybně velmi hodnotný historický pramen. Musíme si jen uvědomit jeho životní dráhu a postoje, abychom mohli plně využít informace, které nám podává.

---

⁶⁶ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 211.

⁶⁷ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 202.

3.3 Suetonius (c. 69 – po 122)

Pocházel taktéž z jezdecké rodiny. Bohužel se nám o jeho životě nedochovalo mnoho památek. Místo narození s jistotou neznáme. Někdy se uvádí Řím, Ostie nebo dnešní Alžírsko. Dovídáme se o něm díky Pliniovi mladšímu, který si ho patrně považoval a byl jakýmsi jeho ochráncem. Patrně se od mlada věnoval literární činnosti. Díky svému ochránci získal Suetonius svůj domov nedaleko Říma.

Působil nejdříve jako právník a později se dostal do císařských služeb za císaře Traiana. Byl například správcem císařského archivu, což pro historika je něco nedocenitelného. Nejvýše se ve své kariéře dostal za císaře Hadriána, kdy stanul v čele císařské kanceláře pro veškerou vládcovu korespondenci. Obsah korespondence jistě pomáhal utvářet Suetoniův pohled na císařství, jelikož se dostal opravdu blízko k tomu, jak vlastně systém funguje. V této době spolupracoval Suetonius s prefektem pretoriánů Septiciem Clarem. Jejich kariéry byly každopádně záhy otřeseny, když byli odvoláni z císařského dvora. Důvod, který se uvádí v díle *Historia Augusta* je nevhodný vztah obou zmíněných se samotnou císařovnou Vibiou Sabinou. „*Odvolal z funkce Septicia Clara, prefekta gardy, Suetonia Tranquilla, císařského sekretáře, a mnoho dalších, protože se bez jeho souhlasu chovali vůči jeho manželce Sabině neformálnějším způsobem, než požadovala etiketa dvoru.*“⁶⁸ Bohužel o dalších osudech Suetonia nemáme informace a nadále jsou to již jen naše dohady. Touto aférou pravděpodobně skončila jeho úřednická kariéra a nadále se věnoval výhradně psaní.

Byl plodným autorem, ale bohužel mnoho jeho děl se nedochovalo. Charakteristické pro něj bylo, že psal biografie. Dnes je pravděpodobně nejvíce známa jeho práce nazývaná *Životopisy dvanácti císařů*. Toto dílo je významné i pro tuto práci, jelikož obsahuje životopis císaře Tiberia. Štěstí pro nás je, že se dílo zachovalo téměř celé a doba, které se v práci věnuji je dochována v úplnosti.

Suetonia můžeme považovat za někoho, kdo nepopíral právo císaře na moc. To neznamená, že jednotlivé císaře neporovnával a nekritizoval je. Jako Tacitus považoval císaře Nervu za vhodného císaře. Naproti tomu například Domitiana vnímal jako despotu a tyrana. Slabiny tedy nehledal v systému, ale v lidech. Byl přesvědčen, že císařství může poskytovat značné výhody, když je na trůnu správný vládce.

---

⁶⁸ *Scriptores Historiae Augustae V. 1*, 1921, s. 35 „(překlad autora)“.

U jeho díla o životě císařů je někdy vytýkáno, že je nevyvážené a často obsahuje takzvané drby, neboť velmi záleželo biografii od biografie na hojnosti pramenů, které měl autor k dispozici. Například Bohumila Mouchová upozorňuje na možnost, že Suetonius část díla nejspíše vydal dříve, když měl ještě přístup k císařským archivům a zbytek dokončil už ne s tolika vhodnými zdroji informací. *Nelze však vyloučit, že v letech 119–122 Suetonius uveřejnil jen část Životopisů císařů, a to první dvě biografie, které se v určitých bodech liší od životopisů následujících.*⁶⁹ Snažil se nevynášet sám soudy o postavách, o kterých psal. Chtěl, aby čtenář sám posoudil osobnost jednotlivých vládců. Proto ve svém díle zmiňuje dobré i špatné vlastnosti každého císaře. Rozdíl oproti Tacitovi je v tom, že Suetonius přijímal možnost, že se člověk může v životě změnit.

I když se Suetonius snažil působit nestranně, tak se mu to plně nepovedlo. „*Byl to pilný, ale nekritický sběratel zpráv...*“⁷⁰ Ve špatném světle u něj jsou viděni například císaři Caligula, Nero, Domitianus nebo i právě námi sledovaný Tiberius. I u něj autor zmiňuje jednak dobré vlastnosti, a i ty špatné, avšak celkové znění jeho biografie vyznívá celkově pro vladaře negativně.

Je pravda, že člověk z počátku čtení získá pocit, že Suetonius Tiberia snad i líčí kladně. Přiznává mu například vojenské zásluhy a celkově dobré vedení armád mu svěřených. Píše i o jeho velké lásce k první manželce Vipsanii. Píše i o tom, že Tiberius se s ní kvůli Augustovi musel rozvést, jelikož ten ho přiměl ke sňatku se svou dceru Iulií. „*Stalo se to s nemalým jeho zármutkem, protože k Agrippině lnul a Juliiných mravů neschvaloval...*“⁷¹ Tiberiovi je v díle přisuzována i vysoká vzdělanost.

I některé aspekty vlády Tiberia jsou popisovány kladně. Tedy zejména z počátků jeho vlády. Působil velice umírněně, nevystupoval ještě drasticky proti svým odpůrcům, ponechával zdání svobody a staral se o prestiž senátu. „*Zavedl dokonce jisté zdání svobody tím, že uchoval senátu a úředníkům dřívější vážnost a moc.*“⁷² V senátu se řešily důležité záležitosti státu. Ani tady neprosazoval za každou cenu své názory a smířil se s tím, když senát odhlasoval jinak, než jak volil on sám, což jsem již dříve zmínil. Znakem jeho umírněnosti bylo třeba i to, že odmítal všelijaké pocty, které mu chtěli ostatní udělovat.

---

⁶⁹ MOUCHOVÁ, Bohumila in SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 13.

⁷⁰ STIEBITZ, Ferdinand. *Stručné dějiny římské literatury*, 1977, s. 339.

⁷¹ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 152.

⁷² SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 167.

Ovšem vedle přiznání kladných vlastností a zásluh nám Suetonius poskytuje negativní pohled na osobu císaře Tiberia. Píše o mnoha ukrutných činech vladaře a nějaké uvádí jako příklady. *„Jak je dostatečně známo, dohnal obrovského boháče Gnaea Lentula Augura zavražďením a trápením k sebevraždě a dokázal se stát jeho univerzálním dědicem.“*⁷³ Například se i dozvídáme, že neměl z rodiny nikoho rád, a to ani matku, bratra Drusa, vlastního syna Drusa nebo adoptovaného syna Germanika. Skoro to vypadá, jako by autor soudil, že nedokázal milovat, tomu ovšem neodpovídají vlastní slova Suetonia. Přiznal nám přeci, že Tiberius velmi miloval svou první ženu. Zde si autor tedy trochu odporuje ve svém tvrzení.

Seianus je i v tomto díle negativní postavou. Ovšem autor neklade vinu za vlnu teroru, který měl nastat po odchodu císaře do ústraní, pouze na jeho bedra. Obviňuje taktéž císaře ze zločinů a po smrti Seiana to prý zvláště vyšlo na světlo, když pokračovaly velké čistky. *„Tím se velmi jasně ukázalo, že nebýval tak ke zločinům podněcován Seianem, jako spíše že mu Seianus jen opatřoval příležitosti, po kterých on sám pásl.“*⁷⁴

Suetonius píše o necudných choutkách, které se měly projevit u císaře zejména po odchodu na Capri. Některé ty věci vysloveně působí jako pomluvy. Musíme si uvědomit, že autor nežil v době Tiberia. Psal s odstupem a neměl s touto dobou vlastní zkušenost. Pravděpodobně neměl příliš dobrou pramennou základnu a sbíral i různé pomluvy, což je mu také vytýkáno. Každopádně je Suetonius pro nás významný historický pramen. Poskytuje nám práci člověka, který uznával existenci císařství a měl svůj názor na správného vládce.

---

⁷³ SÜETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 176.

⁷⁴ SÜETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 184.

4 Rozbor historických románů

V této části se podíváme na dva historické romány, kde hlavní postavou je námi sledovaný císař Tiberius. Podíváme se nejprve na dílo Francouze Rogera Caratini a následně na práci Skota Alana Massieho. Pokusím se stručně ukázat, jak je v obou dílech na osobu druhého římského císaře nahlíženo. Poté bychom měli být schopni porovnat, jako moc se autoři inspirovali v dochovaných pramenech nebo jak moc vnášeli nové náhledy na Tiberia.

4.1 Roger Caratini – Tiberius

Caratini byl francouzský historik, spisovatel a encyklopedista. Autor studoval historii, a tak určitě při psaní této práce využil své znalosti. Caratini je uznávaný spisovatel, který napsal mnoho populárních knih. Sepsal více knih s tematikou starověku. Snažil se psát i odborná díla o historii, ovšem zde nebyl moc úspěšný. Byl kritizován, že nenakládá správně s informacemi a zároveň byl řazen do nelichotivé skupiny historiků. „...to znamená, že nepracují s historickými prameny, ale z již existujícími biografiemi a vědeckými pracemi.“⁷⁵ (goodreads) Námi analyzovaný román je pojat jako taková biografie, která je proložena, nejspíše pro zdramatizování příběhu, rozhovory hlavních postav. Člověk se tak dokáže lépe vcítit do situace, kterou se mu autor snaží líčit.

Na počátku knihy se autor věnuje divokému dětství Tiberia. Musel jako malý spolu s rodiči utíkat kvůli akcím otce. Jak víme, rodina se do Říma nakonec vrátila a Oktavián našel zalíbení v jeho matce, kterou si odvedl a také si ji rychle vzal. Caratini uvádí v souladu s některými antickými prameny, jmenovitě s Dionem Cassiem, Suetoniem nebo Tacitem, že již od dětství měl Tiberius složitou povahu.⁷⁶ To nám je blíže představeno v jednom z rozhovorů, kde o podivné povaze hochy učitel informuje otce. „*To, co si přeje, nechce dát najevo a předstírá, že si to nepřeje, a to, co si zdánlivě přeje, si ve skutečnosti nepřeje.*“⁷⁷

V díle se Tiberius ocitne v domácnosti Oktaviána až po smrti svého otce. I jeho bratr Drusus žije s ním u otce, což jde proti tomu, co z pramenů víme. Drusus se měl narodit až v Augustově domácnosti a Tiberius tu měl žít s matkou od počátku, a ne až po smrti svého otce. V románu Tiberius vychází se všemi, jen mezi ním a Marcellem panuje soutěživost, což je nejstarší syn Oktaviánovy sestry Octavie. Už zde je Tiberius náležitě hrdý na svůj původ. Caratini mladého Tiberia zobrazuje jako aristokrata vychovaného ještě v republikánských

---

⁷⁵ Roger Caratini, [online].

⁷⁶ CASSIUS, Dio. *Roman History LVII*, s. 113 „(překlad autora)“.

⁷⁷ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 26.

ideálech. Proto například, když vede rozhovor s Marcellem, nedokáže pochopit, že vlastně vše řídí jeho nevlastní otec. Nedlouho po rozhovoru následuje jeho vystřízlivění z toho, že dál pokračuje svobodná republika. „*Brzy po této krátké diskusi mezi oběma chlapci – v měsíci lednu roku 27 – provedl Octavianus v senátu svůj pověstný politický státní převrat.*“⁷⁸

Caratini podává obraz Tiberia jako velmi schopného velitele, který si vždy dokázal poradit s nastalou situací. To se vztahuje na všechny jeho bojové akce, které se uskutečnily před i po jeho odchodu na Rhodos. Je to oblast, kvůli které si ho v knize velmi váží i sám Augustus. To se zdá být reálné, Tiberiovi i v pramenech, které mu nejsou nakloněny, jsou přiznány dobré vojevůdcovské schopnosti.⁷⁹

Ovšem v románu není Tiberius líčen pouze jako schopný velitel, ale i jako výborný správce nejdříve veřejných záležitostí ve městě Římu a později celé říše. To se projevilo ihned jakmile dostal příležitost se projevit i ve veřejných záležitostech. „*Druhé významné místo zaujal však Tiberius, nejen proto, že byl Liviovým nejstarším synem, nad jehož výchovou Augustus bděl, ale i pro své kvality vyššího správního úředníka, které měl příležitost projevit během své kvestury...*“⁸⁰ Své úřady zvládá výborně a vyřeší ne jeden ošemetný problém.

Také se Caratini věnuje jeho milostnému životu. V díle Tiberius velmi miluje svou první ženu Vipsanii. Je s ní velice šťastný a s velkým odporem vyhovuje požadavku svého nevlastního otce Augusta, aby si vzal Augustovu vlastní dceru Iulii, které zemřel druhý manžel Agrippa. Toto zdůraznění lásky k první ženě Vipsanii nalezneme u Suetonia.⁸¹ Tiberius si Iulii bere jen kvůli loajálnosti k nevlastnímu otci. Ovšem s Iulií není nikdy šťastný a stále ho mrzí ztráta Vipsanie. Chladným Caratiniho Tiberia nechá osud Iulie, když se – už na Rhodu – dozví o jejím osudu. Augustus ji odsoudil k vyhnanství. Věřím, že ani ve skutečnosti pro ni nijak zvlášť netruchlil.

Když jsem se již zmínil o Rhodu, Tiberius v tomto díle odchází dobrovolně z Říma ze dvou důvodů. Za prvé je unaven svou dlouhou vojenskou službou a za druhé se zhoršil jeho vztah s nevlastními syny a on chce – podle autora – předejít konfliktu. Na Rhodu se Tiberius věnuje svým zájmům. Působí zde, jako soukromník a rád například debatuje se vzdělanci. Opakovaně později žádá o návrat, ovšem ten je mu povolen až poté, co na něj mění názor jeho nejstarší nevlastní syn Gaius. Nicméně Caratini zde píše o tom, že jeho dobrovolný

---

⁷⁸ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 38.

⁷⁹ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 153.

⁸⁰ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 49.

⁸¹ SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 152.

exil mu hodně uškodil. Jeho prestiž schytila velkou jizvu. „...ale v očích mnoha lidí byl už jen podezřelou a podivínskou postavou...“⁸²

Augustus si v Caratiniho díle Tiberia váží pro jeho vojenské a správní schopnosti. Je však velice zklamán jeho dobrovolným odchodem na Rhodos. Avšak v příběhu si Augustus návrat nevlastního syna přeje. „*Tiberiův návrat si Augustus toužebně přál a nebyl pro něj pouhou soukromou záležitostí.*“⁸³ Nakonec se Tiberius vrací z exilu a po smrti Augustových milovaných vnuků Gaia a Lucia se opět účastní i veřejného života.

Těsně po smrti prvního císaře je zavražděn jeho poslední vnuk Agrippa Postumus. Agrippa Postumus je v podání Caratiniho agresivní a velmi impulzivní muž, který se rozhodně nehodí na vládu nebo vlastně na jakoukoliv veřejnou funkci. Autor zde neprezentuje jasný postoj, vědom si nejasností v pramenech, nechává nás v nejistotě, kdo vydal příkaz k jeho smrti. Z líčení to pravděpodobně vypadá buď na Augusta nebo Livii. V senátu váhá Tiberius převzít moc, to je v knize nicméně pouze hra, kterou si chce svou moc upevnit. Tady se autor shoduje s názory Suetonia a Tacita.⁸⁴ Nedlouho po uchopení moci povstanou legie v Panonii a Germánii. Jeho syn Drusus rychle vyřeší povstání v Panonii a jeho adoptivní syn Germanicus obratně vyřeší povstání v Germánii a v této chvíli Tiberius začíná na Germanika žárlit. Takto to podává Caratini a je vidět inspirace Dionem Cassiem, Tacitem i Suetoniem.⁸⁵

Vztah Tiberia k bratru Drusovi je vřelý. Bratři se mají v románu opravdu vzájemně rádi. „*Člověk, se kterým se shledal s největší radostí, byl kromě matky především jeho bratr Drusus...*“⁸⁶ Což podle mého koresponduje například s vyobrazením vzájemného vztahu bratrů u Velleia Patercula. Když bratr umírá v Germánii, Tiberius za ním rychle spěchá se naposledy rozloučit. Co se týče Drusova syna Germanika, toho druhý římský císař uznává a možná ho má i rád. Nicméně žárlí na jeho úspěchy. Caratini v popisu vztahu mezi Tiberiem a Germanikem stojí někde uprostřed, protože u Velleia Patercula má Tiberius Germanika rád a ani na něj nežárlí, ale u Suetonia na něj žárlí, ovšem čtenář z jeho díla úplně nemá pocit, že by ho nenáviděl. V románu po smrti Germanika, Tiberius rychle vede proces s obviněným Pisonem. Taktéž rychle nechá svému adoptivnímu synovi udělit různé pocty. Povstání v Germánii Germanicus nevyřešil obratně sám, značně mu pomohla jeho energická manželka Agrippina. V pramenech se můžeme dočíst verzi v níž Germanicus odešle svou choť s dětmi

---

⁸² CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 85.

⁸³ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 91.

⁸⁴ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 29.

⁸⁵ CASSIUS, Dio. *Roman History LVII*, s. 123 „(překlad autora)“.

⁸⁶ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 57.

pryč z tábora, což vzbudí mezi vojáky stud, jelikož se rodina jejich velitele necítí v táboře bezpečně a raději hledá úkryt jinde.⁸⁷ Agrippina se dále v díle stane i se svými syny trnem v oku pro Seiana v jeho cestě za mocí. Seianus různými lstmi přiměje císaře vystoupit proti Agrippině a dvěma jejím synům. Podobný obraz Seiana a jeho postup proti Germanikově rodině můžeme vidět u Tacita a Suetonia.⁸⁸

Tiberius je u Caratiniho zobrazován jako vládce, který rád debatuje v senátu i přijímá hojně návštěvy a ukazuje se i mezi chudými lidmi, aby s nimi mohl mluvit. Částečně mění systém státu a zavádí některé zákony, ale nezneužívá těchto zákonů pro vlastní potřebu. Caratiniho pohled se v této záležitosti shoduje s prameny, jež všechny alespoň v počátku vlády tyto vlastnosti Tiberiovi taktéž přisuzují. V románu je císař spořivý se státními financemi, ale je-li potřeba, je ochoten zaplatit, například poskytl finanční kompenzaci lidem postižených velkými požáry v Římě, které se za jeho vlády vypukly. Tiberius u Caratiniho působí jako spravedlivý a starostlivý panovník a není zatížen skandály. „...*je pozorný i k potřebám plebejců, a který žije střídmy život bez výstřelků a skandálů...*“⁸⁹ Každopádně je pro Římany příliš uzavřený a nečitelný, to je jeho veliká slabina.

Krátce bych vsunul část o vztahu Tiberia a jeho matky Livie. V Caratiniho podání Tiberius matku v mládí miluje. To je vidět například při vyprávění o jeho návratu z první mise v Arménii. „*Nejvíce ho ale hrálo u srdce to, že se znovu vrátil na své místo v „domácnosti“ matky Livie, na vrcholu Palatinu.*“⁹⁰ Čím je ovšem Tiberius starší, tím více mu vadí její povaha, že chce všechno řídit. „*Jeho vztahy k matce, jejíž autoritativnost špatně snášel, byly napjaté, ale korektní.*“⁹¹ Livie se snaží celý život pomáhat Tiberiovi v jeho kariéře a tady může čtenář uvažovat, jestli to dělala z lásky k synovi nebo kvůli vlastním ambicím, jelikož Caratini tady nezaujímá žádný jasný postoj. Po nástupu Tiberia na trůn se Livia snaží stále více zasahovat do jeho vlády. To druhému římskému císaři začíná vadit a začíná se více matce vyhýbat. Nicméně Livia v příběhu působí jako protiváha proti vlivu Seiana. To se ukazuje po její smrti, kdy už nikdo nestojí proti prefektovi pretoriánů. Tady se Caratiniho popis znovu shoduje s tím, který nám podávají například Suetonius a Tacitus.

V díle se Seianus těší důvěře císaře a postupně sílí. Má prsty ve smrti císařova syna Drusa a stojí také za chmurným osudem rodiny Germanika, když Tiberia přesvědčí o jejich

---

⁸⁷ CASSIUS, Dio. *Roman History LVII*, 1955, s. 125 „(překlad autora)“.

⁸⁸ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 211.

⁸⁹ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 158.

⁹⁰ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 57.

⁹¹ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 120.

nebezpečnosti. Potupně vlastně přebírá reálnou moc od císaře. Značně stál i o odchod císaře na ostrov Capri. „*Začne ho tedy horlivě přesvědčovat, aby na své zdraví a usadil se s nějakých půvabných končinách, kde najde klid a pokoj, který už kdysi poznal na ostrově Rhodos.*“⁹² Smrt císařova syna Drusa je v pramenech skutečně připisována jeho manželce Liville a Seianovi a za zkláskou Germanikovy rodiny v pramenech také stojí pretoriánský prefekt.

Jak jsem výše zmínil v díle postupně přebírá moc Seianus, a to zejména po odchodu císaře na Capri, kde k němu má přístup zejména prefekt. Nakonec Tiberius objevuje, s pomocí, prefektovy intriky. Ale císař nezakročí hned, ale spřádá pomalu a důkladně plán na likvidaci Seiana. Podle Caratiniho si nebyl jistý, komu má věřit, proto věnoval mnoho času přípravě své akce. Po potrestání Seiana a jeho rodiny započne Tiberius čistku jeho spolupracovníků. Postupuje tvrdě, jelikož se cítí zrazen.

V knize je druhý římský císař vykreslen jako vlastně počestný člověk. Téměř celý život jím byl, avšak v ústraní na Capri pomalu propadá zvrhlostem. U Caratiniho je popisován jako schopný vládce, který dokázal vyřešit ne jeden obtížný problém během své dlouhé vlády. Stejně je ovšem pro Římany nečitelný a nemají ho v oblibě. A po všech událostech, co se udály je ve stáří nakonec až nenáviděn. To hezky vykresluje tento úryvek, popisující náladu po jeho smrti. „*Když se římský lid dozvěděl o Tiberiově smrti, zachvátila ho bláznivá veselost.*“⁹³

4.2 Allan Massie – Tiberius

Massie je skotský publicista a spisovatel. Stejně jako Carantini studoval v mládí historii, ovšem na dráhu profesionálního historika nikdy nenastoupil. Je autorem mnoha historických románů z různých období lidské historie, ať už je to starověk nebo třeba druhá světová válka. I Massie má pravděpodobně v oblibě období starověku, jelikož napsal několik prací o této historické etapě. Jeho román je pojat poněkud odlišně od toho výše sledovaného. Jedná se o fiktivní autobiografii císaře Tiberia. Tiberius se v díle jakoby zpovídá ze svého života. Massie napsal více knih tohoto typu o římských císařích. Vytvořil například dílo i o Augustovi, Caesarovi, Caligulovi a dalších.

---

⁹² CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 204.

⁹³ CARATINI, Roger. *Tiberius*, 2004, s. 244.

Vyprávění se nevěnuje úplně ranému dětství Tiberia. To je tu až po smrt jeho biologického otce stručně shrnuto. Tiberius vypráví spíše svůj osud až v domácnosti nevlastního otce Augusta. Tiberius si u přemítání o svém dětství uvědomuje svou povahu, kterou již tehdy měl, například v kontrastu se svým bratrem Drusem. „*Drusus má šarm, který já postrádám.*“⁹⁴ To je zajímavá myšlenka a myslím, že je i možné, že si sám Tiberius uvědomoval svou povahu, když viděl kolem sebe kontrasty jako například Marcella nebo právě bratra Drusa.

Hned z počátku Tiberius líčí svůj vztah s matkou Livií. Podle něj k sobě cítili hlubokou lásku. Massieho popis tohoto vztahu se blíží tomu, který nám předkládá ve své práci Velleius Paterculus.⁹⁵ Navzájem se zbožňovali, avšak někdy se to oba snažili zakrýt. Například Livia měla Tiberia často na veřejnosti zesměšňovat nebo ho za jeho prohřešky trestat a podobně. „*Právě proto, že jsem byl její miláček, mě často trestala.*“⁹⁶ Livie takto u Massieho jedná, aby zakryla své hluboké city a ze svého syna vychovala silného muže. Toto tvrzení nemá v pramenech podložení. Nicméně se jedná o věc, kterou můžeme vidět i dnes, že rodiče jsou mnohdy na své děti přísnější třeba, co se týče výkonů ve sportech a chtějí, aby se jejich děti staly hvězdami například v těch sportech. I dále v díle je poté líčeno mnohé jednání Livie jako její snaha o dobro svého syna Tiberia. Na rozdíl od prvního románu je zde člověk tlačěn do názoru, že to Livie dělá pro syna z lásky k němu. Jak jsem již zmínil tu upřímnou lásku matky a syna zdůrazňuje Velleius Paterculus. Nicméně ve stáří se Livia stává pro syna nesnesitelná, pravděpodobně kvůli změnám v jejím chování. „*Byl jsem znepokojen pouze vědomím o Liviině úpadku do stavu naprosté duševní poblouznělosti, které často provází neobvykle vysoký věk.*“⁹⁷ Zde opět Massie uplatňuje svou fantazii, jelikož o ničem takovém prameny nemluví. Tiberius má přesto Livii stále rád. Tiberiovi bylo líto vidět matku v takovém stavu. Vypovídající je tento citát, který pronáší o svém odjezdu na ostrov Capri. „*Rozloučit se s matkou nemělo žádnou cenu, protože už nikoho nepoznávala, ale jenom se s pláčem modlila, aby ji smrt brzy vysvobodila. Já jsem se také modlil k tomu, aby její prosby byly brzy vyslyšeny...*“⁹⁸ Ovšem celá tato dějová linie ohledně stavu Livie v jejích posledních letech života není podložena historickými prameny a jedná se pouze o pohled Massieho.

---

⁹⁴ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 23.

⁹⁵ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojí pohled na římské dějiny*. 2013, s. 169.

⁹⁶ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 24.

⁹⁷ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 261.

⁹⁸ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 275.

Zajímavé je v románu taktéž líčení vzájemných vztahů dětí v domácnosti prvního římského císaře. Vztahy jsou víceméně dobré a silné pouto k sobě mají samozřejmě Tiberius a Drusus, ale také Tiberius a Iulie. Jsou do sebe vlastně zahleděni a Iulii se nelíbí, že si má brát Marcella z kterého si vlastně oba dělají legraci kvůli jeho chování. „*Marcellus hlupákem byl, sice krásným, ale ještě o to větším hlupákem pro to, že sám sebe šířal sebeláskou.*“⁹⁹ Takovýto popis Marcella nikde v pramenech nicméně nenajdeme.

Tiberius je v této knize po vstupu do veřejného života líčen jakožto schopný velitel a úředník. Augustus se mu nebojí svěřit ty nejzásadnější operace a on je vždy zvládl. Jako úředník zase dokáže být rozhodný a řešit aktuální problémy. Tiberius pocituje respekt ke svému nevlastnímu otci, ačkoliv se mu jeho režim ne zcela líbí. Pojí ho také dobré vztahy s Agrippou, nejbližším Augustovým spolupracovníkem. Ačkoliv od dětství pocituje svou klaudiovskou nadřazenost a Agrippa je nižšího původu než Tiberius, jsou jeho schopnosti výjimečné a Tiberius jej obdivuje.

Co se týče milostného života, Tiberius v románu popisuje svou hlubokou lásku a obdiv ke své první ženě Vipsanii. Tu nikdy nepřestal milovat, až do své smrti k ní cítil obrovskou lásku. Tento pohled je v souladu s dílem Suetonia, kde je velká láska mezi Tiberiem a Vipsanií zdůrazněna. Ovšem i Iulii v románu Tiberius nějakou dobu miloval. Jako mladý pocítoval velikou touhu být s jedinou dcerou Augusta. Dokonce potom, co již oba byli v manželství, se nějakou dobu stýkali. *Několikrát v zimě, která následovala po Marcelově smrti, jsem se ocitl v její posteli.*“¹⁰⁰ Poté však se Tiberius hluboce zamiloval do Vipsanie a na Iulii vlastně zapomněl. Z domluveného sňatku jeho a Iulie po smrti Agrippy byl zdrcen. Po nějaké době našel ale v Iulii opět zalíbení a měli spolu i dítě, které tento pocit ještě umocnilo. „*Po narození našeho syna se stalo něco zvláštního. Zamiloval jsem se do své ženy.*“¹⁰¹ Tiberius se v knize domnívá, že i Iulie ho v tuto dobu skutečně milovala a byla mu věrná. Tato šťastná epizoda v jejich manželství je ovšem Massieho náhled, který nemá v pramenech oporu. Následující události v románu, manželství Tiberia a Iulie rozvrátily. Tiberius je na výpravách, kam ho Iulie nemůže následovat a zemřou jim jejich dvě společné děti. Jedno se mrtvé již narodí a druhé, které se jmenuje po otci Tiberius, zemře jako batole. Po těchto událostech se začíná Iulie chovat stále více nevypočitatelně. Láska dále neexistuje a Tiberius ve svazku trpí. Její osud je mu vcelku lhostejný i poté, co je odsouzena pro svoji nemravnost.

---

⁹⁹ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 30.

¹⁰⁰ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 61.

¹⁰¹ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 97.

Sice žádá Augusta o smířlivost, nicméně vnitřně cítí, že ho její osud vlastně už nezajímá. Tento chladný vztah k osudu své druhé ženy je Tiberiovi připisován i v pramenech.¹⁰²

Jeho rozhodnutí odejít dobrovolně na Rhodos je v románu líčeno jako zcela spontánní. „*Neplánoval jsem předem nic z toho, co jsem mu řekl.*“¹⁰³ Tiberius je unaven svou službou státu a těžkostmi v soukromém životě. Navíc tuší vzestup svých nevlastních synů, což je proti jeho klaudiovské hrdosti. Předpokládá, že bude odsunut na vedlejší kolej, až budou chlapci dospěli. Prosadí si tedy svůj pobyt na Rhodu. Zde prožívá šťastné období. Již zde se setkává se Seianem, který ho navštíví. Tiberius si ho rychle oblíbí. Toto tvrzení nenalezneme v žádném prameni, tam se Seianus objevuje až během vlády císaře Tiberia. A co se týče důvodu odchodu Tiberia na Rhodos, ani tady antičtí autoři neznali pravý důvod a jen psali své názory, co by za tím mohlo být.

Nakonec, jak již víme, se Tiberius opět vypraví do Říma a po tragické smrti Augustových milovaných vnuků Gaia a Lucia se opět ujímá role ve veřejném dění. Dostává v díle opět velení i úřady, jak jsem uváděl již v samotném Tiberiově životopisu. V románu Augustus cítí respekt ke schopnostem Tiberia, ovšem nevyzná se v jeho povaze, a to ho zneklidňuje. Navíc byl velmi zklamán odchodem Tiberia na Rhodos, to mu zřejmě nikdy neodpustil.

Augustus umírá a jeden z jeho posledních rozkazů je zabít jeho vnuka Agrippu Postuma, který je hanbou císařské rodiny. „*Byl to strach, který přinutil Augusta, aby se krutě zachoval ke své dceři a jejím milencům, strach o jeho vlastní uspořádání, který ho přiměl k vydání rozkazu zavraždit vnuka Agrippu Postuma.*“¹⁰⁴ To je Massieho interpretace události. Tiberius jako Augustův dědic uvažuje, co dále. V knize je ukázáno jeho republikánské smýšlení. Rád by obnovil republiku, ačkoliv mu to jeho blízcí jako například je matka Livie a přítel Piso rozmlouvají. On přesto v románu dá senátu šanci republiku obnovit, ovšem senátoři šance nevyužijí a moc předávají Tiberiovi. Tiberius je tímto krokem zklamán, ale vůli senátu se poddává. Massie podává obraz vládce, který vlastně ani nechtěl vládnout. To se podobá stylizaci Tiberia od Velleia Patercula.¹⁰⁵

Druhý římský císař se u Massieho ovšem zprvu snaží posílit pozice senátu. Snaží se být mírný vládce. Zajímavé je, že mírnost mu na počátku vlády přisuzují Suetonius i Tacitus,

---

¹⁰² SUETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 177.

¹⁰³ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 141.

¹⁰⁴ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 201.

¹⁰⁵ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 163.

kteří jinak zaujímají vcelku negativní postoj k jeho osobě. Tiberius se v románu například snaží zamezit zneužívání zákona o urážce císaře. V této záležitosti se Massie shoduje jen s Velleiem Paterculem. Po většinu své vlády podporuje svobodu slova. „*Když mi oznámili, že někdo proti mně veřejně vystoupil, odpověděl jsem, že možnost myslet a hovořit tak, jak si každý přeje, je testem svobodné země.*“¹⁰⁶ Celkově se Tiberius snaží o vládu práva. Vše výše zmíněné Tiberiovi přiznává také Velleius Paterculus a část z toho i Tacitus a Suetonius, jak jsme však viděli výše, nikdo z nich nebyl objektivní. Tiberiovi se u Massieho hnusí udavačství a podobné věci, ačkoliv jeho nejbližší spolupracovník Seianus jich hojně využívá. V příběhu můžeme vidět jakousi postupnou únavu vládou. Tiberiovi se nakonec zhnusí Římané, kteří se navzájem udávají, snaží se co nejvíce podlézat a žijí svůj život nectnostně. Navíc mu život nadělí mnoho smutných ran, a to vše zapříčinilo jeho odchod z Říma na ostrov Capri. V románu ho v tom podporuje i jistá osoba, která ovšem sleduje své vlastní zájmy. Není jí nikdo jiný než prefekt pretoriánů Seianus. Seianus odchodem Tiberia z Říma získal značnou moc i ve skutečnosti, vlastně řídil komunikaci s císařem. Tedy vše, co se do Říma od císaře dostalo, muselo nejdříve projít pod rukama samotného Seiana a jeho lidí. To mu jednoznačně poskytovalo obrovskou moc.

Seianus se v románu poprvé s Tiberiem setká již na Rhodu. Ihned budoucího císaře zaujme. „*Libil se mi pro svůj upřímný úsměv, držení těla a chování.*“¹⁰⁷ Seianus rychle získá jeho důvěru a stává se jeho pobočníkem. Vlastně celou knihu vidíme, jak je Tiberius Seianem zaslepen. Poté co Tiberius stane v čele státu, získává Seianus ohromnou moc. Ovládá jednání císaře, aniž by si to on sám uvědomoval. „*Seianus mi poskytoval takovou podporu, jako to nedokázal nikdo jiný.*“¹⁰⁸ Již jsem zmiňoval, že setkání na Rhodu nemá v pramenech podporu, ovšem vztah mezi Tiberiem a Seianem popisovaný v románu a vyjádřený v citátu výše se zdá být dobře podložen i antickými autory. Všechny ty nekalé praktiky Seiana se čtenář dozvídá na konci příběhu, kdy si starý Tiberius postupně uvědomuje, kolik špatného toho udělal díky své přílišné důvěře ve svého prefekta. Nechá Seiana zatknout a soudit, ten je popraven i se svou rodinou. Následně zjistí, že prefekt měl prsty i ve smrti jeho vlastního syna, což je tvrzeno i v pramenech. Zklamání, které zažívá dále posiluje jeho deprese.

Vztah císaře u Massieho k rodině jeho bratra Drusa je popisován jako kladný. Svého bratra měl opravdu rád a jeho ženu Antonii také. I jejich syna Germanika má rád a uznává ho.

---

¹⁰⁶ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 202.

¹⁰⁷ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 154.

¹⁰⁸ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 181.

A opět se Massie nejvíce shoduje s Velleim Paterculem, který taktéž uvádí, že Tiberius rodinu svého bratra ctí.¹⁰⁹ V románu císař nemá prsty v Germanikově smrti ani o ni nikdy neusiloval. Kladný vztah Tiberia a Germanika nám popisuje Velleius Paterculus v opozici k Tacitovi a Suetoniovi.¹¹⁰ Z Germanikovy smrti je císař v díle velmi nešťastný. S jeho manželkou Agrippinou a jejich dětmi se snaží vycházet. Ovšem Agrippina je velice ambiciózní, a navíc Seianus dělá vše pro to, aby Tiberius proti ní a její rodině zasáhl. Tak se nakonec i stane. Nejdříve je zadržena Agrippina a její nejstarší syn Nero a následně i mladší syn Drusus, který své příbuzné nejdříve udal, ovšem následně i jeho Seianus doběhl. Po smrti Seiana nicméně Tiberius Agrippinu ani jejího syna Drusa neosvobodí. Agrippinu, protože se bojí její mocichtivosti a Drusa kvůli jeho zvrácené povaze a šílenství, kterému propadl. Nerona by císař možná i osvobodil, ale zemřel před pádem Seiana. Nerona měl císař z dětí Germanica nejraději. „*Navzdory zženštilosti se mi zdálo, že nejvíce morálních zásad vlastní Nero, na rozdíl od svých bratrů*“¹¹¹ Takovýto popis Nerona a vztahu císaře k němu v pramenech nenalezneme, proto usuzuji, že Massie v této části opět povolil uzdy své fantazie, aby svůj příběh zdramatizoval. V díle o Neronovi vlastně uvažoval jistou dobu jako o svém nástupci. Nakonec se jeho nástupcem stal nejmladší z bratrů, Gaius přezdívaný jako Caligula. Toho císař neuznává a nelíbí se mu jeho povaha. Nicméně po jeho smrti nastupuje na trůn. Smrt císaře je zde popsána tak, že čtenář získá pocit, že Tiberia zabil Caligula. Domnívám se, že Caligula mohl skutečně pomoci úmrtí druhého římského císaře, ostatně v budoucnu dokázal, že mu nedělá problém odklidit z cesty příbuzné.

Na konci života je císař znechucen senátem, lidmi, jejich intrikami a těžkostmi, které ho potkaly. „*Řím se pomalu stával městem, kde jeden na druhého donášel a nikdo už se neodvážil ani věřit svým sousedům.*“¹¹² Ovšem zdůrazňuji, že Tiberius v románu s tímto zásadně nesouhlasí a je to pro něj věc, která ho znechucuje. Stává se trochu netečný vůči osudům lidí, kteří mu nejsou blízcí. Massieho Tiberius se v ústraní neoddává žádným neřestem. To je rozdíl oproti románu Caratiniho. Zmínky o jeho neřestech šíří pouze lidi jako pomluvy. Tiberius zůstává víceméně počestný až do konce svých dnů. V románu je nadnesena myšlenka, že byl druhý římský císař pravděpodobně zavražděn novým pretoriánským prefektem Makronem a Caligulou.

---

¹⁰⁹ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojí pohled na římské dějiny*. 2013, s. 168.

¹¹⁰ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 89.

¹¹¹ MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 246.

¹¹² MASSIE, Allan. *Tiberius*, 1998, s. 233.

5 Srovnání literatury a moderního bádání

V poslední kapitole bych se rád pustil do srovnání v práci pozorovaných historických pramenů a románů. Přebrali autoři románů svůj pohled na osobu druhého římského císaře od starověkých historiků? Nebo povolili uzdu své fantazii a pojali Tiberia zcela odlišně? Něco už bylo naznačeno v přechozích kapitolách. Nicméně v této kapitole bych chtěl své poznatky shrnout do uceleného celku.

Druhou část kapitoly bude tvořit stručné uvedení do moderních bádání o císaři Tiberiovi. Novějším badatelům se povedly mnohé objevy a vypracovali mnohé zajímavé myšlenky. Císař se nám dnes nabízí v jiném světle než dříve, kdy se jen přebíralo od starověkých autorů. Jsem si vědom, že by si tato část zasloužila větší pozornost. Nicméně to není z rozsahových možností této práce proveditelné. Osobně bych se této části chtěl asi více věnovat v budoucnu, pokud bych ještě psal nějakou další práci.

5.1 Porovnání vybraných historických pramenů a románů

Oba romány samozřejmě vycházejí z informací, které se nám dochovaly právě v historických pramenech. Osobně si myslím, že Carantini se při psaní knihy více přidržel dochovaných pramenů. Massie více používá svou fantazii. Ostatně k tomu se dostaneme dále. V obou románech jsem našel drobné historické nesrovnalosti, ale nebylo to nic plně zásadního, co by mohlo zcela ovlivnit životní příběh Tiberia, aby vyzněl nějak zcela odlišně.

Kdybych měl začít tím, v čem se všechna vybraná díla vlastně shodují, je to jednoznačně v uzavřené povaze Tiberia již od dětství. Je toho víc, kdy se autoři románů drží přímo informací a jejich vyznění z pramenů. Ovšem tomu, v čem se shodují se tu věnovat nechci. Spíše chci upozornit na rozdíly.

Začal bych milostným životem císaře Tiberia. Téměř ve všech dílech se píše, že Tiberius velmi miloval svou první ženu Vipsanii. Problém nastává u Suetonia. Jak již jsem zmínil výše, tak Suetonius na jednu stranu informuje, že Tiberius svou první ženu miloval. Nicméně dále v díle tvrdí, že Tiberius nikdy vlastně nikoho neměl rád. Z řady vyčnívá i Massie se svým románem. Životní láskou pro druhého římského císaře stále je Vipsania, avšak v mládí, a i nějakou dobu po uzavření společného sňatku miluje Iulii. V Massieho románu s ní má v mládí dokonce i poměr. O tom se v pramenech nedočteme. Jeden z příkladů, kdy Massie dal volnost své fantazii, aby bylo dílo čtivější.

Vztah Tiberia a jeho matky Livie naráží u Suetonia na stejný problém, který byl výše zmíněn. Tacitus přiznává jejich kladné vztahy. Dokonce připouští jejich možnost i v pozdější fázi jejich životů. „*bud' že mezi synem a matkou trval stále ještě upřímný soulad, nebo že se tajila nenávist.*“¹¹³ Velleius Paterculus samozřejmě popisuje vztah syna a matky jako harmonický. Caratini podává obraz, kdy Tiberius svou matku v mládí miluje a ona pravděpodobně zase jeho, ovšem čím je Tiberius starší, tím více se odcizují. Livie se po nástupu syna na trůn, snaží výrazně zasahovat do jeho politiky, to Tiberius nese nelibě a matce se vyhýbá. Massie líčí vztah obou, řekl bych harmonicky. Jediný problém nastává, když Livie dosáhne vysokého věku. V díle trpí stářím její intelekt. Tiberius se matky začne více stranit, ovšem jen proto, že matku nerad vidí, jak dopadla. To je dle mého názoru dobrá myšlenka Massieho, a i docela možná, jelikož je někdy těžké vidět člověka, kterého máte rádi v nějaké nedůstojné situaci.

Vztah Tiberia k bratrovi Drusovi je ve všech pozorovaných dílech, kde je líčen, zobrazován vskutku pozitivně. Jediný Suetonius se opět odlišuje. „*Nenávist k příbuzným dal najevo poprvé proti bratru Drusovi...*“¹¹⁴ Co se týče Germanika a jeho rodiny, tak to je již rozmanitější. Suetonius a Tacitus líčí vztah Germanika a druhého římské císaře negativně. Podle těchto antických autorů císař Germanikovi záviděl úspěchy a celkově neměl jeho ani jeho rodinu v oblíbě. Ačkoliv za těmito vztahy stojí také osoba Seiana, ten se snažil tuto rodinu odstranit, jelikož mu stála v cestě k moci. Už jsem také výše zmiňoval, že Suetonius ovšem nekladl tolik viny pouze na Seiana, ale tvrdil, že on jen poskytoval Tiberiovi příležitosti k jeho zločinům. V obou románech je látka pojata odlišně. Caratini píše taktéž o závisti císaře k úspěchům Germanika. Ovšem z jeho popisu není znát nijaká zásadní nenávist císaře ke svému synovci a adoptivnímu synu. Germanikova rodina se stane obětí spíše lstí Seiana než nenávistí císaře. Ovšem po pádu Seiana neosvobodí přeživší dříve uvězněné členy rodiny, jelikož se jich přece jen stále bojí. Massie popisuje vztah vladaře a Germanika kladně. Tiberius se snaží Germanikovi pomáhat. K jeho rodině necítí nenávist. Seianus ho přiměje svými piklemi k zákroku proti této rodině. Ani u Massieho císař po pádu Seiana, Agrippinu a Drusa neomilostní. Protože jimi opovrhne kvůli jejich charakteru. Massie zobrazuje Agrippinu a jejího syna Drusa jako negativní postavy. To je rozdíl oproti Caratinimu, Suetoniovi a Tacitovi. Tam jsou naopak líčeni jako oběť císařovi tyranie.

---

¹¹³ TACITUS, Cornelius. *Letopisy*, 1975, s. 165.

¹¹⁴ SÜETONIUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*, 1974, s. 177.

Rozdíly nalezneme v okolnostech nástupu Tiberia na trůn. Caratini se zde drží myšlenky uváděné u Suetonia i Tacita, že to byla jen vychytralá hra od císaře, aby upevnil svoji moc. Velleius Paterculus na to má jiný pohled. „... *a Caesara chtějícího být spíše rovnoprávným než prvním občanem stojícím výše než ostatní.*“¹¹⁵ Massie ve svém příběhu používá obdobné zobrazení. U Massieho se Tiberius cítil spíše jako republikán. Chtěl dát možnost senátu obnovit republiku. Když to nevyšlo ujal se moci.

Výše jsem zmínil nějaké případy, které mají poukázat, že existují rozdíly, jak mezi prameny samotnými, tak i mezi romány. Ostatně ani dnes neexistuje jednoznačné hodnocení císaře Tiberia. Caratini ve svém románu úplně nedává moc prostor své fantazii. Osobně se mi zdá, že se hodně přidrzuje pramenů. Massie a jeho dílo jsou něco úplně odlišného. Massie si více hraje se svou fantazií. Řekl bych, že jeho dílo je čtenáři lépe vyprávěno. Celé to na mě působilo poutavěji, asi jak by správný román měl své diváky oslovit. Autor do příběhu více přidává různé alternativní vysvětlení nějakého jednání, průběhu událostí a podobně. Tím nutí čtenáře více k přemýšlení a vlastnímu hodnocení. Massieho román nabízí osvěžující alternativní pohled na osobu Tiberia. Pro mne osobně byl takovým alternativním a ozvláštňujícím i Velleius Paterculus.

5.2 Stručný nástin moderního bádání

Moderní historici se už z velké části dokázali oprostít od pouhého přejímání informací od svých předchůdců, a především už čtou antické prameny kriticky. Díky tomu vzniká více pohledů a náhledů na osobu druhého římského císaře Tiberia. V novějších dobách vzniklo mnoho zajímavých teorií snažících se vysvětlit určité části života a vlády tohoto vladaře. Dále uvedu několik teorií, které mě zaujaly a jsou vcelku dobře odůvodněné. Poskytují nám alternativní pohled oprostěný od pouhého přejímání informací u antických pramenů.

Jednou ze základních otázek, která pravděpodobně zajímá historiky studující období zrodu a utváření principátu je, jaké vztahy panovaly uvnitř císařské rodiny. Velice důležité jsou pak vzájemné postoje mezi Augustem a Tiberiem. Vztah Augusta ke svému adoptivnímu synovi a nástupci Tiberiovi zkoumají historici například i z osobní korespondence těchto dvou osobností, kterou cituje Suetonius ve svém díle. Díky odvození datace vzniku dopisů se potom mohou stát důkazem toho, že Tiberius, který během svého dobrovolného exilu a po návratu z něj neměl ideální pozici v císařské rodině, byl opět přijat

---

¹¹⁵ PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvojitý pohled na římské dějiny*. 2013, s. 163.

v milost. „*Jeho pozice byla sporná nebo horší v posledních pár letech, ale teď je plně rehabilitován.*“¹¹⁶ Autor studie přiznává, že osobní pocity Augusta mohly být odlišné od toho, co se píše v korespondenci. Avšak Tiberius se po souhře okolností stával nepochybně dědicem odkazu božského Augusta. Z textu dopisů můžeme cítit, že Augustus chová k Tiberiovi velký respekt. „*...několik pasáží z dopisů od Augusta Tiberiovi ukazují velkou úctu, ve které tvrdil, že ho má, navzdory výhradám o temnější stránce jeho charakteru...*“¹¹⁷ Tiberius byl bezpochyby jeden z nejlepších vojevůdců své doby. Byl nasazován na obtížné úkoly a podle nám dochovaných informací si s nimi vždy poradil. Ostatně jeho vojenské úspěchy si nedovolili zpochybňovat ani ti antičtí historici, kteří ho jinak vnímají jako negativní postavu v římských dějinách.

A nyní naopak vztah Tiberia k Augustovi, ten byl asi také založen na respektu. Ačkoliv se oba zdají naprosto odlišní, tak vzájemný respekt mezi nimi, zdá se, panoval. O respektu Tiberia k Augustovi píše například Shatter. „*Tiberius bral vždy svou úctu ke svému předchůdci velmi vážně.*“¹¹⁸ Informuje třeba i o případu, který zmiňuje Tacitus. Jistý Marcellus se dopustil urážky jeho osoby, ale i Augusta. „*Byla to tato neúcta prokázána Augustovi, která rozhněvala Tiberia.*“¹¹⁹ A Tiberius tvrdě vystupoval i v dalších případech proti těm, kteří hanili odkaz Augusta. Zdá se, že také navázal na politiku svého předchůdce na trůně, prosazoval jeho vůli a ctil jím zavedené zákony. Shatter zmiňuje ještě jednu velice zajímavou myšlenku. „*Avšak, kdežto my bychom očekávali, že Tiberius bude projevovat svůj odpor vůči Augustovi kvůli neštěstí ve svém životě, ve skutečnosti se zdá, jak Maraňon ukazuje, že jeho zloba se zrodila vůči těm, které považoval za ty, jež mu uzurpují jeho právoplatné místo spíše než proti Augustovi samotnému.*“¹²⁰ Například i první schůze senátu po smrti Augusta řešila pouze vůli Augusta a jeho pohřeb. A schůzi řídil samozřejmě jeho dědic Tiberius.

Další téma, které je pro historika velmi zajímavé pro bádání, je odchod Tiberia na Rhodos. Jak už víme, Tiberius se po obdržení mnoha pravomocí v roce 6 př. n. l rozhodl odejít do ústraní na tento ostrov. V době svého odchodu se zdálo, že je Tiberius na vrcholu své veřejné kariéry. Nicméně vskutku se odhodlal odejít a nechat své úspěchy ve veřejné sféře

---

¹¹⁶ BIRCH, R. A. *The Correspondence of Augustus: Some notes on Suetonius, Tiberius 21. 4-7*, 1981, s. 159 „(překlad autora)“.

¹¹⁷ BIRCH, R. A. *The Correspondence of Augustus: Some notes on Suetonius, Tiberius 21. 4-7*, 1981, s. 155 „(překlad autora)“.

¹¹⁸ SHOTTER, David C. A. *Agrippina the Elder: A woman in a Man's World*, 2000, s. 352 „(překlad autora)“.

¹¹⁹ SHOTTER, David C. A. *Tiberius and the Spirit of Augustus*, 1966, s. 208 „(překlad autora)“.

¹²⁰ SHOTTER, David C. A. *Tiberius and the Spirit of Augustus*, 1966, s. 211 „(překlad autora)“.

za sebou? Co úspěšného vojevůdce, který v té době patřil mezi nejdůležitější muže Říma vedlo k takovému rozhodnutí? „*Starověcí autoři (s možnou výjimkou Velleia Patercula) nevěděli, proč Tiberius náhle odešel z veřejného života v roce 6 př. l.*“¹²¹ To jim ovšem nebránilo ve vymýšlení různých motivů jeho konání, které prezentovali ve svých dílech. Nedostatek průkazných důkazů, proč Tiberius udělal to, co udělal, ponechává volnost pro bádání i dnes. Historici mohou přemýšlet o příčinách tohoto konání a tvořit různé teorie. Bylo vskutku zajímavé udělat si přehled, kolik teorií dnes existuje, které znějí všechny jako možná realita. Osobně se domnívám, že jeho odchod byl nějak spojen s jeho nevlastními syny. Jestli jim skutečně nechtěl bránit ve vzestupu nebo se jich spíše bál, to je otázka. Osobně myslím, že druhá možnost je pravděpodobnější. Ostatně se můžeme v pramenech dočíst, že něco podobného dříve udělal i Agrippa kvůli Marcellovi.¹²²

Nyní nastíním jednu teorii, která mě opravdu zaujala. Teorie pracuje s tím, že Iulie, jediná dcera Augusta, nebyla pouze jednoduše nemorální ženou. Asi ve všech pramenech se dozvídáme, že její chování bylo skandální. Účastnila se mnoha veřejných excesů. Ovšem, co když Iulie podědila po svém otci i touhu po moci? Třeba její eskapády, jak byly prezentovány byly ve skutečnosti politického charakteru. Její milenci, kteří byli spolu s ní později odsouzeni, byli mnohdy významní mužové, kteří mohli být cennými spojenci při její cestě k moci. Nezaložila tedy Iulie jakousi svojí politickou frakci? Nebyla to opozice vůči frakci jejího muže Tiberia? Tuto teorii prezentovala Levick v jednom ze svých článků a odkazuje v něm i na další historiky, kteří zastávají tuto ideu. „*Že pohroma, jež potkala Iulii a její přátele v roce 2 př. n. l., byla kvůli jejich politice, a nejen nebo vůbec kvůli jejich sexuální aktivitám, se původně domnívali Groag a Syme.*“¹²³ Před Tiberiovým odjezdem, tak pravděpodobně docházelo na boje mezi frakcemi Iulie a Tiberia, ten měl v této době také mnoho svých příznivců. Domnívám se, že Tiberius byl konzervativec, zastánce starých pořádků a ve svém nitru asi zastánce republiky. O tom svědčí mnohé náznaky z jeho života. Iulie se nejspíše snažila zajistit dobrou pozici pro své syny. Možná stála i za jejich zvolením do úřadů. Tiberiova frakce před jeho dobrovolným exilem měla pravděpodobně navrch, jelikož její členi obsazovali významné pozice. Je možné, že Tiberius jako konzervativec asi špatně snášel, že jeho žena Iulie se zapojovala do politiky a vlastně se snažila jít proti svému muži. Iulie byla pravděpodobně náležitě hrdá na svůj původ. „*...nikdy nezapomněla, že je*

---

¹²¹ LEVICK, B. M. *Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 B.C.*, 1972, s. 779 „(překlad autora)“.

¹²² CASSIUS, Dio. *Roman History LIII*, 1955, s. 275 „(překlad autora)“.

¹²³ LEVICK, B. M. *Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 B.C.*, 1972, s. 795 „(překlad autora)“.

Caesarova dcera. ¹²⁴ Tiberius si byl také vědom své příslušnosti ke starému a slavnému kludiovskému rodu (gens Claudia). Objektivně měl lepší původ Tiberius, nicméně otec Iulie byl císař a ve své době neměl konkurenci.

Každopádně velkým zlomem ve vnitropolitickém zápasu byl dobrovolný exil Tiberia. Jeho frakce tím byla jistě oslabena, ale nejspíše nikdy úplně nezanikla, jelikož po jeho návratu z Rhodu ho obklopovali leckdy stejní lidé. Augustus proti Iulii a jejím spojencům nakonec zasáhl. Celé to bylo zaobaleno do procesů o cizoložství. Podle líčené teorie se ovšem pravděpodobně jednalo o potlačení Iulie, jejích spojenců a jejich politických snah. ¹²⁵ Ti měli své vize o řízení státu a Augustus asi usoudil, že je to nebezpečné pro jeho vlastní plány. Nezdá se, že by Iulie a její frakce vystupovaly otevřeně proti autoritě Augusta. „*Otázkou bylo, jak by se měl principát vyvíjet a kdo by měl řídit osudy mladých principů...*“ ¹²⁶ Každopádně musel mít Augustus důvod, proč proti této frakci rázně zakročil. Ačkoliv mu jejich politika asi byla blíže než například konzervativní politika Tiberia a jeho spojenců.

Další důvod odchodu Tiberia do ústraní, který uvádí i mnozí antičtí autoři, je ohrožení pozic jeho nevlastních synů. Nechtěl jim údajně bránit ve společenském vzestupu, proto odešel. Ostatně něco podobného skutečně měl udělat Agrippa, když dospěl Marcellus a měl se ujmout podílu na moci. Levick ovšem v jednom článku píše o systému, který Augustus nastolil a v něm Tiberius nemohl nijak konkurovat svým nevlastním synům. „*Měli být jeho nástupci.*“ ¹²⁷ Augustus totiž vytvořil systém, kdy v každé generaci měli být dva muži podílející se na vládě. Agrippa, který byl ve dvojici s Augustem, zemřel a stejně tak Drusus, který byl v jedné generaci s Tiberiem. Tiberius měl tedy zaujmout místo Agrippy a přeživší z těch dvou generací by vládli. Tiberius tedy nebyl podle systému konkurent svých nevlastních synů. Jedná se opět o velmi zajímavou teorii, jež nám vnáší zcela nový pohled na dění okolo dobrovolného exilu druhého římského císaře na ostrově Rhodos.

Další zajímavou otázkou je, kdo nechal zabít Agrippu Postuma? Motiv k tomuto činu mělo více lidí. Samotný jeho děd Augustus měl silný motiv. Sám se dostal k moci díky občanským válkám a věděl, co dokážou způsobit. Mohl se tedy bát o svůj systém, který stvořil, proto raději nepohodlného příbuzného zničil. Jeho žena a matka Tiberia Livia měla také motiv. Mohla se Agrippy Postuma bát. Mohl ohrožovat pozici jejího syna, za něhož

---

¹²⁴ LEVICK, B. M. *Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 B.C.*, 1972, s. 792 „(překlad autora)“.

¹²⁵ LEVICK, B. M. *Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 B.C.*, 1972, s. 795 „(překlad autora)“.

¹²⁶ LEVICK, B. M. *Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 B.C.*, 1972, s. 799 „(překlad autora)“.

¹²⁷ LEVICK, B. M. *Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 B.C.*, 1972, s. 810 „(překlad autora)“.

dlouhá léta u Augusta lobovala a velmi se činila v synův prospěch. I Tiberius měl motiv. Mohl se bát o své místo, které v tu dobu nebylo vůbec jisté. Někteří moderní historici mluví o tom, že Tiberius byl pravděpodobně nevinný a o tomto rozkazu nic nevěděl. Měl být šokovaný, když se to dozvěděl. „*Kdyby odeslal tento rozkaz, Tiberius by nenavrhl vyšetřování senátem, jednoduše by řekl, že Augustus přikázal popravu, a tím umožnil záležitosti utichnout, podle Spengela.*“¹²⁸ Tiberiovo jednání po této události je vskutku zajímavé a nese svědčí o tom, že byl jakkoliv zapleten do vraždy Augustova vnuka. Měl možnost, jak naprosto smést tuto událost z veřejného povědomí. On tak však neučinil a mám za to, že někdo tak vzdělaný a očividně velmi inteligentní by dokázal přijít na možnost rychlého umlčení této ošemetné záležitosti, která mohla házet temný stín na počátek jeho vlády.

Nicméně zde zmíněné teorie jsou pouhé úvahy, které vznikají kvůli nejednoznačnosti důkazů. Starověcí autoři ovšem většinou kladou vinu za smrt Agrippy Postuma právě na Tiberia. Velleius Paterculus přechází tuto událost ve svém díle téměř bez povšimnutí, což odpovídá jeho oddanosti Tiberiovi. Nepsal by o svém hrdinovi přece špatně a snažil by se Agrippu Postuma vylicít co nejhůře, o což se vlastně i snaží. Detweiler vnáší otázku, proč se soustředíme na rozdíly mezi prameny, když na druhou stranu v nich můžeme nalézt velkou podobnost. Zvláště zdůrazňuje podobnost popisu této události u Tacita a Diona Cassia. „*Fakt, že dva autoři použili rozdílné zdroje a dosáhli stejného obecného závěru, inklinuje k posílení případu proti Tiberiovi.*“¹²⁹ Osobně nezavrhují možnost, že odpovědnost nesl sám císař Tiberius, ovšem kloním se k mnoha moderním badatelům, kteří věcně argumentují proti tomuto názoru. Tiberius byl velmi chytrý a domnívám se, že by dokázal vymyslet mnohem lepší obranu své osoby před veřejností, kdyby nebyl skutečně zaskočen čerstvou zprávou o smrti Agrippy Postuma.

Hodně diskutované téma i v současnosti je vztah Tiberia a Germanika, popřípadě Tiberia a Germanikovy rodiny. V pramenech se například dočteme, že Tiberius žárlil na Germanika kvůli jeho úspěchům. Ale ani prameny k Tiberiovi v celku nepřátelské nemají jasný důkaz toho, že by Tiberius Germanika nesnášel a systematicky postupoval proti němu. Ačkoliv se zdá, že Germanicus jednal někdy neuváženě a mohl tak teoreticky císaře proti sobě poštívávat. Nicméně císař Germanika obdařil mnoha pravomocemi. Po jeho smrti mu císař prokázal nemálo poct. Císař nechal také rychle vyšetřit okolnosti smrti mladého vojevůdce.

---

¹²⁸ DETWEILER, Robert. *Historical Perspectives on the Death of Agrippa Postumus*, 1970, s. 292 „(překlad autora)“.

¹²⁹ DETWEILER, Robert. *Historical Perspectives on the Death of Agrippa Postumus*, 1970, s. 295 „(překlad autora)“.

Vina padla na císařova přítele Pisona a jeho ženu Plancinii. Piso se uvádí velmi často jako císařův přítel, ale byl skutečně jeho přítelem? Bird přichází s tím, že existují indicie toho, že Piso několikrát vystoupil přímo proti císaři Tiberiovi.¹³⁰ Zajímavá myšlenka, která mění pohled na vztah Pisona a Tiberia. „*Následně představa, že Piso byl přítelem a spojencem Tiberia, je fikcí.*“¹³¹ Bird také tvrdí, že ani v pramenech nikde není jasný důkaz toho, že by Piso někdy s Tiberiem v něčem souhlasil a nějak výrazně mu pomáhal. Kdyby to vše byla pravda, tak by to naprosto změnilo pohled na události na východě, při nichž Germanicus skonal.

Germanikova žena Agrippina a jeho děti, to je jiný příběh. Agrippina byla velmi temperamentní ženou. Byla si vědoma toho, že je potomek Augusta a dávala to pravděpodobně najevo. Zdá se, že si uzurpovala moc, jež náležela v té době mužům. To muselo konzervativně smýšlejícího Tiberia popuzovat. Agrippina nejspíše usilovala o moc, a to buď pro sebe nebo své syny. Vystupovala aktivně ve veřejném životě během života svého muže i po jeho smrti. Navíc zhoršujícímu vztahu mezi císařem a Agrippinou značně pomáhaly intriky pretoriánského prefekta Seiana. „...*poněvadž se musel jevit jako přítel obou Tiberia i Agrippiny, a musel oba přesvědčit, že ten druhý je pro ně zdroj nebezpečí.*“¹³² Ten se tedy asi snažil působit jako přítel obou a štvál je stále více proti sobě. Jeho snahy nesly své ovoce a jeho vliv na císaře ještě více posílil po jeho odchodu na ostrov Capri. Navíc po smrti císařovy matky Livie se zdá chování prefekta ještě sebevědomější. „...*formální vypovězení Agrippiny a Nerona následovalo téměř okamžitě.*“¹³³ Seianus se tedy už osmělil zasáhnout proti Agrippině i jejímu nejstaršímu synu Neronovi. Mladší syn Drusus nedlouho poté padl také za oběť Seianovi. Otázka, která je zajímavá zní, proč Tiberius ani poté co odhalil Seianovy pletichy, neomilostnil Agrippinu a její syny. Nero zemřel ještě před pádem Seiana. Nicméně Drusus a Agrippina zemřeli až po něm. Zde hraje pravděpodobně roli dvojaká hra Seiana. Tiberius asi věřil, že mezi nimi bylo spojení. Navíc u Agrippiny ho popuzovala její energičnost. Pravděpodobně se bál, co by jejich případný návrat vyvolal, a tak nechal věci být, jak byly.

Odchod druhého římského císaře do ústraní na ostrov Capri, to je taktéž záležitost, která zajímá historiky už dlouhé roky. Neznalost pravého důvodu odchodu dávala opět možnost současníkům a antickým historikům vymýšlet různé teorie. Někdy byly teorie

---

¹³⁰ BIRD, H. W. *Tiberius, Piso, and Germanicus: Further Considerations*, 1987, s. 72 „(překlad autora)“.

¹³¹ BIRD, H. W. *Tiberius, Piso, and Germanicus: Further Considerations*, 1987, s. 72 „(překlad autora)“.

¹³² SHOTTER, David C. A. *Agrippina the Elder: A woman in a Man's World*, 2000, s. 350 „(překlad autora)“.

¹³³ SHOTTER, David C. A. *Agrippina the Elder: A woman in a Man's World*, 2000, s. 354 „(překlad autora)“.

k císaři dosti nelichotivé, ostatně například i Tacitus císaři přisuzoval zavrženíhodné důvody. „*Klade zvláštní důraz na představu, že Tiberius použil svou izolaci ke skrytí své divokosti a zhýralosti.*“¹³⁴ Ovšem pravý důvod odchodu císaře na ostrov téměř určitě neznali. Nám dnes také chybí jasný důkaz důvodu odchodu Tiberia do ústraní. Zajímavou teorii ve své studii uvádí Houston. Ostrov Capri leží u pobřeží Kampánie. Kampánie byla již dlouhou dobu před Tiberiem oblíbenou destinací římské aristokracie. „*Do posledního století republiky velký počet římských aristokratů vlastnil vilu v Kampánii a často je navštěvovali.*“¹³⁵ Oblast poskytovala široké intelektuální, umělecké, a i mnohé další vyžití. Aristokraté mohli zapomenout na stres, který pociťovali v Římě. Není si tedy těžké představit, že mnozí z nich v Kampánii zůstali na trvalo nebo toto místo volili pro odpočinek ve stáří.

Pro císaře Tiberia musela být Kampánie velice lákavá. Zajímal se například o filozofii nebo literaturu. Rád diskutoval, jak to předváděl v senátu nebo už dříve v exilu na Rhodu. Asi bychom dnes osobu jeho rozhledu a zájmů nazvali intelektuálem. To přesně Kampánie nabízela, takové intelektuální klima. Byla zde římská aristokracie a tím pádem se zde koncentrovali i různí myslitelé a umělci. „*Není náhoda, že Tiberiovy zájmy a jeho aktivity se po roce 27 n. l. docela úzce shodují s těmi římských obyvatel v Kampánii.*“¹³⁶ Oblast Kampánie musela být pro císaře bezpochyby lákadlem. A proč ostrov Capri? Tiberius se netajil svým obdivem k řecké civilizaci. Obdivoval jejich kulturu a vzdělanost, a proto dříve zvolil ostrov Rhodos pro svůj exil. K ostrovu Capri ho nejspíše přitahovalo, že zde nebyla narušena řecká kultura ani v jeho době. „*Na Capri samotném neudělal Augustus nic k potlačení helénské tradice.*“¹³⁷ Tiberius tedy mohl mít výše zmíněné důvody k opuštění Říma a odchodu na ostrov Capri. Cítil se možná stále více jako římský aristokrat než císař. Navíc jeho intelektuální zájmy ho musely ke Kampánii jednoduše přitahovat. Kampánie je kromě toho i krásnou oblastí s příznivým a stálým klimatem.

---

¹³⁴ EDWARDS, Rebecca. *Tacitus, Tiberius and Capri*. 2011, s. 1049 „(překlad autora)“.

¹³⁵ HOUSTON, George W. *Tiberius on Capri*, 1985, s. 180 „(překlad autora)“.

¹³⁶ HOUSTON, George W. *Tiberius on Capri*, 1985, s. 181 „(překlad autora)“.

¹³⁷ HOUSTON, George W. *Tiberius on Capri*, 1985, s. 182 „(překlad autora)“.

6 Závěr

V práci jsme se nejprve podívali na historický životopis císaře Tiberia. Následně jsem se snažil kriticky nahlédnout na tři antické historiky, kteří nám podávají informace o životě a panování Tiberia. Těmito autory jsou Velleius Paterculus, Tacitus a Suetonius. Nahlédli jsme i lehce do jejich životopisů, abychom mohli lépe pochopit jejich postoje. Následně jsme pozorovali dva vybrané romány, abychom si mohli udělat obraz o vnímání osoby druhého římského císaře v beletrii. Mnohá tvrzení autorů románů jsem porovnával s těmi od antických autorů. Následovalo shrnutí toho, jak moc se autoři románů shodují ve svém popisu s těmi prameny, jež se nám zachovaly ze starověku. Poslední část byla věnována představení různých teorií moderních historiků ohledně života Tiberia.

Kritický pohled na tři vybrané antické autory (Velleius Paterculus, Tacitus, Suetonius) snad dokázal, že se při jejich čtení musíme mít na pozoru. Jejich díla jsou nepochybně neocenitelné památky. Nemůžeme ovšem brát jejich díla jako plně objektivní. Práce snad ukázala, že byli ovlivněni mnoha faktory, které daly podobu jejich obrazu Tiberia.

Zajímavé bylo pozorovat obraz císaře v románech. Domnívám se totiž, že se tento druh literatury dostane mezi mnohem více lidí a může proto značně ovlivňovat názory lidí na osobu císaře Tiberia. Massie nám ve svém díle poskytuje zajímavý obraz tohoto vladaře. U Massieho se mi zdá, že je vidět větší vliv závěrů moderního bádání. V jeho podání je Tiberius kladná postava, které je vám vlastně líto. Caratini se ve svém románu tolik nesnaží různé situace z Tiberiova života vysvětlit alternativně jako Massie. Více se přidržuje dochovaných pramenů. Ovšem ani jeho Tiberius není úplně negativní postava. Větší část příběhu je vlastně kladná a až ke konci života se stává zavrženíhodnou osobou. Došel jsem tedy k závěru, že ani jeden román Tiberia výrazně neočerňuje. Pro mě to bylo pozitivní pozorování.

Dále jsem byl zvědav na názory moderních historiků. I tady může člověk pozorovat velký pokrok. Obraz Tiberia mezi dnešními historiky je mnohem pozitivnější než mezi těmi starověkými. Vznikají i různé zajímavé hypotézy, které jsou vcelku dobře podložené, ale bohužel pokud nenajdeme nějaký nezvratný důkaz, tak je nemůžeme najisto prokázat. Nicméně zdá se mi, jak jsem již uvedl, že je Tiberius i dnes vcelku přehlížená osoba. Práci o něm není zase tolik. Každopádně, jak jsem již zmínil výše, došel jsem k tomu, že se obraz Tiberia mezi odborníky stává více pozitivní. Ačkoliv i dnes existují historici, kteří druhého římského císaře úplně kladně nepřijímají.

Osobně jsem Tiberia vnímal vcelku pozitivně již před studiem na této práci. Dějiny římské říše a zejména období raného principátu je mé oblíbené historické období. Tím pádem jsem něco o Tiberiovi již věděl, ovšem během tvorby této práce jsem se dozvěděl mnoho nových informací a zejména jsem se dostal k antickým pramenům. Svůj názor jsem si během studia na tuto práci víceméně potvrdil. Domnívám se, že Tiberius byl velmi inteligentní člověk, dobrý vojevůdce a zdatný vládce. Život skutečně neměl lehký a potkalo ho mnoho neštěstí. Skutečně hodně toho obětoval říši a Augustovi. Když se následně ujal vlády, říše byla za jeho panování konsolidovaná. Myslím si, že o tom svědčí i to, že jeho vládu neprovázela žádná velká krize, která by ohrožovala říši. Jeho nástupce zdědil nejspíše také plnou pokladnu, proto si mohl dovolit tolik utrácet. Celkově říše po jeho panování byla v rozkvětu.

V práci byla modernímu bádání jistě věnována menší pozornost, než by si zasloužilo. Další bádání by mohlo být vedeno tímto směrem. Lépe zmapovat moderní názory na Tiberia. Domnívám se, že by si osobnost Tiberiova formátu zasloužila větší zájem badatelů. Bylo by skvělé, kdyby vycházelo více knih o tomto císaři. Teď jsem samozřejmě myslel odbornou literaturu, ale Tiberiův život je tak zajímavý, že se hodí například i na beletrii nebo třeba na film nebo seriál.

Doufám, že tato práce dostatečně čtenáři představila osobu císaře Tiberia a náhledy na něj z různých úhlů. Snad trochu i přispěje k pozitivnějšímu obrazu tohoto panovníka. Rád bych se dále věnoval ve svém bádání době raného principátu a zejména vládě císaře Tiberia. Snad se k tomu v budoucnu ještě naskytne vhodná příležitost.

Seznam Literatury

Zkoumané romány

CARATINI, Roger. *Tiberius*. 1. vydání. Praha: Beta-Dobrovský & Ševčík, 2004. ISBN 80-7306-121-x.

MASSIE, Allan. *Tiberius*. 1. vydání. Český Těšín: Agave, 1998. ISBN 80-86160-12-2.

Prameny

CASSIUS, Dio. *Roman History VI-VII* [online]. 2. vydání. Cambridge: Harvard University, 1955 [cit. 20.3.2021]. Dostupné na:

<https://archive.org/details/DioCassiusRomanHistory9books7180WithIndices/Dio%20Cassius%20Roman%20History%201%20%28books%201-11%29>.

HÉRÓDIANOS, VICTOR, Aurelius. *Řím po Marku Aureliovi / Kniha o císařích*. 1. vydání. Praha: Antická knihovna (Svoboda), 1975. ISBN 25-128-75.

PATERCULUS, Velleius, FLORUS, Publius. *Dvoji pohled na římské dějiny*. 1. vydání. Praha: Arista, 2013. ISBN 978-80-86410-69-2.

SUETONIUS TRANQUILLUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů*. 3. vydání. Praha: Svoboda, 1974. ISBN 25-046-74.

TACITUS, Cornelius. *Letopisy*. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1975. ISBN 25-029-75.

Scriptores Historiae Augustae, V. I [online]. 1. vydání. Přeložil D. Magie. Cambridge: Harvard University Press, 1921 [cit. 25.3.2021]. Dostupné na:

<https://archive.org/details/scriptoreshistor01camb>.

Sekundární literatura

BARRET, Anthony A., ed. *Životy císařů*. 1. vydání. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2082-6.

BIRCH, R. A. The Correspondence of Augustus: Some Notes on Suetonius, Tiberius 21. 4-7. *The Classical Quarterly* [online], 1981, 31.1: 155-161 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na:

<https://www.jstor.org/stable/638467>.

BOATWRIGHT, Mary Taliaferro, GARGOLA, Daniel J., TALBERT, Richard J.A. *Dějiny římské říše: od nejranějších časů po Konstantina Velikého*. 1. vydání. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3168-1.

BURIAN, Jan. *Římské impérium: Vrchol a proměny antické civilizace*. 1. vydání. Praha: Svoboda-Libertas, 1994. ISBN 80-205-0391-9.

CONTE, Gian Biagio. *Dějiny římské literatury*. 2. vydání. Praha: KLP, 2008. ISBN 978-80-86791-57-9.

DETWEILER, Robert. Historical perspectives on the Death of Agrippa Postumus. *The Classical Journal* [online], 1970, 65.7: 289-295 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/3295699>.

EDWARDS, Rebecca. Tacitus, Tiberius and Capri. *Latomus* [online], 2011, 70.Fasc. 4: 1047-1057 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/41547066>.

FONTANA, Benedetto. Tacitus on empire and republic. *History of Political Thought* [online], 1993, 14.1: 27-40 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/26214418>.

GOLDSWORTHY, Adrian. *Ve jménu Říma*. 1. vydání. Praha: Deus, 2009. ISBN 978-80-87087-74-9.

GRANT, Michael. *Dějiny antického Říma*. 1. vydání. Praha: BB art, 1999. ISBN 80-7257-009-9.

GRANT, Michael. *Římští císařové: životopisy vládců císařského Říma v letech 31. př. Kr. – 476 po Kr.* 2. vydání. Praha: BB art, 2006. ISBN 978-80-7381-771-8.

GRANT, Michael. *Dvanáct cízarů*. 1. vydání. Praha: BB art, 1998. ISBN 80-86070-60-3.

HOLAND, Tom. *Dynastie: vzestup a pád Caesarova rodu*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2018. ISBN 978-80-7363-882-5.

HOUSTON, George W. Tiberius on Capri. *Greece & Rome* [online], 1985, 32.2: 179-196 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/642441>.

LEVICK, B. M. Tiberius' Retirement to Rhodes in 6 BC. *Latomus* [online], 1972, 31.Fasc. 3: 779-813 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/41529271>.

MEIJER, Fik. *Císaři neumírají v posteli*. 1. vydání. Praha: Aurora, 2008. ISBN 978-80-7299-093-1.

MATYSZAK, Philip. BERRY, Joanne. *Životy Římanů*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-1958-3.

RAFFALT, Reinhard. *Velcí římsští císaři*. 1. vydání. Praha: NS Svoboda, 2001. ISBN 80-205-1019-2.

RAPKE, Terence T. Tiberius, Piso, and Germanicus. *Acta Classica* [online], 1982, 25: 61-69 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/24591813>.

SHOTTER, David CA. Agrippina the Elder: a woman in a man's world. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* [online], 2000, 341-357 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/4436585>.

SHOTTER, D. C. A. Tiberius and the Spirit of Augustus. *Greece & Rome* [online], 1966, 13.2: 207-212 [cit. 15.3.2021]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/642603>.

STIEBITZ, Ferdinand. *Stručné dějiny římské literatury*. 3. vydání. Praha: SPN, 1977.

WOLTERS, Reinhard. *Římané v Germánii*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-539-9.

Internetové zdroje

Roger Caratini. Goodreads. [online]. [cit. 5.4.2021]. Dostupné na: https://www.goodreads.com/author/show/87822.Roger_Caratini.